КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.

Пролетарі всіх країн єднайтеся.

Гр. Бараба. Бруно Миронів.

ДРОГОБИЦЬКЕ ПОВСТАННЯ

14-15 квітня 1919 р.

З післямовою Гната Бриля.

ЛЬВІВ 1929

ВИДАННЯ ЦККПЗУ

Пролетарі всіх країн
єднайтеся.

Дрогобицьке Повстання

1. **Гр. Бараба** — До десятиріччя повстання.
2. **Бруно Миронів** — 14/15 квітня в Дрогобичу.
3. **Гнат Бриль** — Історія з «ножами в спину» (замісць післямови).

ЛЬВІВ 1929

ВИДАВНИЦТВО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ КПЗУ.

тов. Іван Кушнір

Гр. Бараба.

Дрогобицьке Повстання

В міру розвитку капіталізму, в другій половині 19-го сторіччя, на терені Східної Галичини, та рівночасного зросту промислового пролєтаріяту, стає Галичина, починаючи від 90-ох років минулого сторіччя, ареною загостреної соціяльної та національної боротьби західно-українського робітництва, великих її вибухів. Згадати хочби крівавий страйк львівських будівельних робітників 1893-го року, велетенську хвилю рільних страйків, яка охопила цілу Галичину 200 тисячною армією страйкуючих селян-заробітчан в 1902-му році, страйки бориславських робітників та нарешті тисячні зібрання, віча, демонстрації протестів в цілій Галичині, 1906-07 року, за загальне чотирох-прикметникове виборче право до австрійського парляменту.

Шлях боротьби з австрійсько-польською владою в Галичині за свої політичні, соціяльні та національні права, за школи та громадські ради, за права української мови в державних установах відзначають працюючі галицькі маси крівавими слідами. Баденівські вибори, роблені ковбасою та горівкою, кулею і багнетом, відбились гучним відголосом в цілому світі, та стали вже синонімом виборчих зловживань. Вибори ставлеників «Ради Народовей» (загальна, польська зблькована, виборча, на-

ціоналістична організація) на послів до австрійського парляменту 1907 року коштують між иншим життя 5 селян з Горуцька, Дрогобицького повіту, а вибір Левенштайна в Дрогобичі, 1911-го року коштував 28 трупів та понад 60 поранених робітників.

Зростаюча українська буржуазія намагається спрямувати національно-визвольний рух в легальне корито, намагається не припустити порушення конституційних приписів, приспати чуйність і активність мас, скеровуючи їх на манівці.

І це їй майже вдається.

Боячись міці галицьких працюючих мас, а будучи ще слабою, шукає вона собі союзника і по невдалих спробах угоди з польськими обшарниками (так звана «нова ера»), знаходить його у Відні, під троном Габсбурга. За пусті слова обіцянок української катедри в львівському університеті, або якихсь гімназій, чи субвенцій «Сільському Господареві» на купівлю бугаїв для подарунків куркулям і українським поміщикам, покірно та льояльно голосують її представники в австрійському парламенті, голосують пп. посли Левицькі, Олесницькі, Васильки — за внесками ріжних панів Бінертів, Штірків, за стягання податків з українських селян, за побір рекрутів, за податок крови. Недарма колись темні галицькі полки заслуговують собі похвали від «найяснійшого пана» і назви «тирольців сходу». Знов друга частина галицької буржуазії і дрібноміщанства, реакційного попівства, всяких дуків та гофратів, москвофілів, бачать таку силу і союзника у владі московських деспотів-царів, у «Єдиній, Неділимій Россії», в її дворянстві та бюрократії. Заперечуючи існування українського народу, його культури та мови, заперечуючи його права на

самостійне національне існування, намагаються вони завести галицькі українські працюючі маси під крівавих царів Олександрів і Миколушків, защіпити їм погромну ідеольогію «Союза Русского Народа», щоби цим робом спаралізувати боєві сили галицьких працюючих мас, відвернути іхню увагу від їхніх клясових ворогів, від їхніх соціяльних вимог та боротьби.

Але рівночасно розвивався пролетарський рух в Галичині. Соціялістичні ідеї, кличі клясової солідарности й інтернаціоналізму знаходять серед галицького робітництва велике зрозуміння та захоплення. Повстають та дуже скоро розвиваються інтернаціональні клясові профспілки: друкарських, будівельних, залізничих, салінарних і нафтових та инших робітників. Організується в 90-х роках політична робітнича партія так звана Соціял-Демократична Партія Галичини і Шлеська. На жаль партія ця, крім прогріхів австрійського, адлерівського соціялізму, підпадає відразу під вплив польских соціял-шовіністів, відомих нині Дашинських, Морачевських та їм подібних і це здержує дальший розвиток партії, відбивається на її активности, підриває довіря працючих мас до неї, та призводить нарешті до розвиття і утворення трьох національних партій УСДП, ПСДП та ЖСДП. Розбиття це ще в більшій мірі полегшило націоналістичному буржуазному таборові підпорядковувати галицький пролетаріят своїм впливам. Соціялдемократи всіх національних кольорів відвертаються від засад соціялізму і революційної боротьби та свою політичну діяльність звертають виключно на вибори, парламент і «демократизм», чим відвертають робітничу клясу від революційних методів боротьби, отруюють її легалізмом,

конституціоналізмом, що своїми наслідками в часі революційних вибухів 1918-20 років вплинуло міцно на поразку революції в Галичині.

ВІЙНА 1914-18 РОКУ. ЖОВТНЕВА РЕВОЛЮЦІЯ.

Вибух війни в 1914 р. не заважив майже нічим на тактиці, орієнтації та ідеольогії українського та москвофільського таборів. Лише на плятформі служби австрійській монархії наступило об'єднання українських політичних угруповань від християнських суспільників до соціял-демократів включно: так сепаратистів «впередівців», як і побратимів ПСП Ганкевича Миколи, Вітика, Меленя. Творять Загальну «Національну Раду», яка видає відозву та закликає український народ поперти чинно монархію у війні проти царської Росії.

Австрийська армія на чолі з Фридрихом Вішателем мала бути для української буржуазії з її соціялістичними помічниками з УСДП цим біблійним Мойсеєм, який мав для неї вивести український «народ» з російської неволі. Ганкевичі, Старосольські з УСДП думали, що Конрад Гецендорф та Гінденбург будуть воювати з Романовим за «самостійну Україну» для них, а Левицькі, барони Васильковичі, батьки Трильовські, Левки Бачинські та Макухи вибирались виблагати у «найяснійшого пана» для зєднаних австрійськими гавбіцами і німецькими тотенгаузерами українських земель, автономії під цісарським берлом, або корони для Василя Вишиваного, чи другого безробітного архикнязика. Щоб засвідчити свою вірність та льояльність тронові — організують вони вербункове бю-

ро для австрійської армії, т. зв. «Боєву Управу» та закликають українську молодь, робітників, в ім'я уесдепівського соціялізму, — селян в ім'я січових традицій і соколів, і всяких національних святих вступати добровольцями до «Ц. К. Українських Легіонів» — УСС. А коли австрійське командування, не вірючи в велику льояльність українських працюючих мас, заказало творення більших віддилів УСС, обмежило їх до двох тисяч, та зажадало розпущення вже завербованих селян і робітників, — українська буржуазія приняла це як брак довіря до неї і дуже образилася на те, що їй відмовлено було зложити тронові подарунок з ще кількох тисяч голів української молоді. «Хитрий Руснак» потрапив «перехитрити», будь-то би «хитріщого ще Німця» і нишком-тишком до дозволених двох тисяч УСС — впровадив ще 600 не заприсяжених.

Навіть тоді, коли в 1914 і 15 рр. Галичину заняли були «орли» і чорні руки Николая Николаєвича і пішли чутки, що заноситься на мир за ціну залишення Галичини при Росії, ці самі батьки з Боєвих Управ і пізніщі радикальні міністри З. У. Н. Р., Вітовські, закликають збаламучених, одурених, наївних молодих мрійників з УСС, не кидати служби у генералів Гофманів, не ламати присяги, даної Франц-Йосифові, і «чесно, по жовнірськи вмирати».

Ще вірніщим слугою чорносотенних графів Бобринських та инших градоначальників були москвофілі на чолі з прославленими Дудикевичами, Лисяками і др. в часі зайняття Галичини російськими військами 1915-го року. Як перші Австрії, так другі — москвофілі, — царським опричникам допомогали нищити Галичину, виарештовувати та вішати і розстрілювати десятки тисяч невин-

них селян, робітників та працюючої інтелігенції, висилати їх до Талергофу і Сибіру на поневірку й очевидну смерть. Перевішано і розстріляно понад 30.000 селян і робітників.

Галицька буржуазія шукала у обох імперіялістичних таборах Відня і Петербургу оборони своїх інтересів, а працюючі маси Галичини стогнали під ярмом та чоботами «освободителів» Фридериків Вішателів і їх побратимів, Миколаїв Миколаєвичів та Бобринських. Союзники українських буржуазних таборів рабували та нищили нужденні достатки трудящих, поливали кровю і сльозами жінки, діти і сивоволосі дідусі рідну землю, горіли села, підпалювані на приказ Ц. і К. Команди, навіть руками УСС-ів, або козацькимии ватагами. Перетинали Галичину вздовж і вширш бетони, колючі дроти, і вибухи гранатів і бомб обертали родючу землю, одинокий варстат праці галицької селянської бідноти, в пустарі і неужитки...

Мимо своєї собачої служби Франц-Йосифові та австрийській реакції, не дослужилась українська буржуазія нічого. Умираючи в листопаді 1916-го року залишає Франц-Йосиф заповіт надати Галичині автономію, то значить віддати необмежену владу над українським робітником та селянином польському обшарникові та буржуа. Собака, коли копаєш її, відвертається і втікає, а український націоналістичний табор вкупі із, пробачте — соціялістами, по цій собачій заплаті за вірну службу — лиже дальше ногу пана, яка його копає, та позістає на службі у нього. Одурманені чадом льоялізму УСС далі держать міцно на фронті кріси і цільно мірять ними у свого брата, селянина полтавця, чи робітника з Донбасу, що знаходяться з иншого боку окопів. І все це в ім'я великої Австрії, в ім'я «на-

ціональних» інтересів українських баронів Васильків, графів Шептицьких та инших, инших, бо за це дурневі дозволено побіч цісарського значка на шапці причепити синьо-жовту стяжку. — За міліоновими «переможними» арміями, які перекочувались Галичиною від Дунайця за Збруч і від Мункачева по Бересть-Литовський, суне, крок за кроком, голод, тиф, червінка, холера, сифіліс і всякі инші хвороби та пошести, які збирають багаті жнива, десяткуючи доведене до одчаю населення Галичини.

Увесь промисл, крім призначеного для военних цілей, частково, нафтового — упав. Брак зарібків, доронежча та недостача засобів до життя, а натомісць гонення голодних, обдертих, до риття окопів, на «форшпани», до всяких військових робіт, на панщину, на панські лани, — відбирали останній терпець у перепрацьованих і злиднями прибитих жінок, стариків та дітвори. За те буржуазії добре жилось і вона не бідувала, не рила окопів, бо дороблялась маєтків на військових доставах, а її синки, сидячи по тилах армії, по кадрах, при обозах, обкрадали голодних жовнірів-фронтовиків, бенкетували, гуляли...

Але ніщо не проходить безслідно...

Терпіння, нужда, недостаток, голод та пошести, яких зазнали галицькі маси за чотири роки війни, робили своє, — розвіювали ілюзії орієнтації на руський або австрійський імперіялізм, викликували бунт в душах. В румовищах, землянках і сутеринах та в стрілецьких ровах над Ізонцами і Стоходами запалювався вогонь гніву та помсти, зростало зрозуміння необхідности боротьби з наїздниками; під гуркіт гармат та тарахкотіння скоро-

стрілів зростала у витресованих муштрою і здисциплінованих, одягнених в сині військові плащі, мільйонів робітників та селян — віра в свою силу.

Буровій соціяльної революції, що прокотився по країні царя, змітаючи владу Романових, поміщиків та буржуазії, та розбиваючи брами «вязниці народів», відбився широким і голосним відгомоном по всіх закутках Европи, що стогнала під чоботом роззухваленого імперіялізму та мілітаризму, та захитав сильно підвалинами австрійської і німецької монархій.

Вістки зі Сходу, які день за днем приносили щораз нечувані досі чуда: що над Петербургом та Москвою майорять червоні прапори, що по поваленні царя повставший пролетаріят та селянство Росії виганяє вже геть буржуазію і видирає з її рук владу, що проголошує свою пролетарську диктатуру та виголошує кличі: геть з імперіялістичною війною, мир халупам, війна палацам, право гноблених народів на самовизначення, робітниче-селянська влада, земля селянам, — наелектризували працюючі та жовнірські маси Австрії і Німеччини і поривали її до боротьби.

По братанню революціонізованних російських військ з арміями Австрії та Німеччини, та по берестейськім мирі, австрійські та німецькі жовнірі та ті, що повертали з російського полону домів, розносять по всіх закутинах, по містах та селах ідеї переможного Жовтня; відмовляють війска послуху, кидають фронти і поспішають узброєні до своїх міст та сіл.

Розвій революційного руху в Галичині а також соціяльне і національне визволення, яке принесла революція українським працюючим масам і творення ними у великих боях з буржуазією, реак-

цією, та зрадою українського націоналістичного табору, своєї української, робітниче-селянської радянської держави, — викликали вибух, який відразу прочищує Галичину від влади австрійської бюрократії та польського обшарництва і буржуазії.

ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА.

Розгін революції в Галичині не задержується, бо не може задержатися на самім національнім визволенні — поглиблюється, висовує соціяльні проблєми — землю селянинові, робітничо-селянську владу.

Українська буржуазія швидко зорієнтувавшись в ситуації, поспішає рятувати свої клясові позиції, вибивається на чоло руху, та захоплює його провід. Творить Національну Раду, до якої впроваджує бувших послів з австрійського парламенту і галицького сойму та представників партій і встановлює свій уряд державних секретарів. Першим і головним завданням Українськоі Національної Ради, фактично організації української буржуазії і зблькованих з нею дрібно-буржуазних верхів з УСРП, УСДП, є гасити пожежу революції, здержувати її розгін, впихати її в леґальні, «законні» форми, неприпустити до «обільшовичення» галицької революції. Державні секретарі стають сторожами законів, писаних ще австрійськими та галицькими февдалами і буржуазією, які то закони давали їм право визискування та гноблення українських працюючих мас.

Оперуючи випробуваними вже не раз фразами національної єдности, як також потребою обо-

рони країни перед наїздом польського імперіялізму, українська буржуазія намагається відтягати увагу мас від їхніх соціяльних вимог, та відкласти вирішування їх на «мирні» часи. В цім неоцінимими помічниками стають їй радикальні батьки й особливо «панове-товариші» з УСДП.

Польські поміщики в Галичині, під владою ЗУНР, почувають себе як у бога за дверима. Їхні рілля та двори боронять українські війська, а «радикальний» міністр внутрішніх справ, МАКУХ Іван, нинішній Уесерпівський сенатор дає наказа українській жандармерії арештувати селян, які пішли брати дрова з лісів графа Дзєдушицького. Самого графа зустрічає Макух низеньким поклоном і привітанням польською мовою: «цілую руці, падаю до ніг, ясний пане». (С. ВІТИК, «Більшовик України» з 31. X. 28 р.).

Боротьба на фронті затягалась. Польські війська, зміцнені антантою, загроженою революційними боями пролетаріяту в Німеччині і встановленням Радянських Республик на Угорщині та Баварії — Антантою, до якої також червоні язики революційної пожежі почали добиратись — ставили щораз то більший натиск. Українські військові сили, паралізовані політикою Національної Ради не вміють оборонити Львова — віддають його. Не без певної слушности українські працюючі маси і фронтовики добачують в цім певну зраду. Міністри чи там Секретарі військових справ, замісць готувати наступ на Львів, не мають нічого кращого до роботи, як шукати за дріджами для печення булок на парадні обіди по заняттю Львова. (Ст. Шухевич «Спомини18-19 років»).

Галицька буржуазія, хоч є при владі, проте не

почуває себе певною Робітничі і селяньскі маси ставлять щораз то настирливіще домагання реалізації соціяльних вимог. Революція на Украіні і Росії — міцніє. Червоні войска та повстанці розбивають петлюріяду. На Угорщині проголошено Диктатуру Пролетаріяту. Одинокий ратунок для української буржуазії — це переможна Антанта, це Версаль. Не стало Карлів і Вільгельмів, прийшли Пуанкаре, Фоші та Льойд-Джорджі.

Намагання довести перед «культурним» світом що ми не більшовики, бажання «подобатися» антанті, наказує українській буржуазії її Національній Раді не наступати на Львів, вислати галицькі війська на поміч добиваній вже петлюрівщині, а опісля розпочинати війну з УССР, с. т. протиставитися сполученню Червоної Арміі з угорською Радреспублікою і боронити поміщицьких земель збройними силами проти української сільської бідноти.

І через політику буржуазної Української Національної Ради — ЗУНР замісць мосту революції на захід, стає контрреволюційним валом, підготовлює ґрунт для повороту до Галичини польського обшарництва і буржуазії, причиняється до подавлення угорської революції, задержання Буковини та Бесарабії під владою бояр, захоплення Закарпатської України чеською буржуазією.

Робітничо-селянські маси і фронтовики чують і бачать цю зраду, бунтуються, — і вже не чекають на ухвалення земельної реформи. Ту, — і там повстають селяне: в золочівському, підгаєцькому, комарняньскому, борщівському повітах і самі беруть поміщичу землю. Вони зустрічаються зі збройним опором влади української буржуазії. Бунтуються військові. Дня 5. і 6-го березня 1919

року більша частина золочівської залоги відмовляє послуху, розбиває тюрьму і звільнює арештованих військових.

Подібні військові розрухи мають місце в Тернополі, Коломиї, Станиславові і Старому Самборі. Українські Січові Стрільці, які перші в листопадових днях 1918 року піднесли прапор повстання у Львові і стали ядром та основою галицької армії, які увесь час стояли на фронті, оточуючи Львів перстенем, обурювались політикою Національної Ради і загрожували Станиславові. За саботаж революції, за саботаж оборони, за зволікання ухвалення конфіскати обшарничої землі, за війну з УСРР, — готовились УСС-си кинути фронт, ударити на Станиславів, арештувати Держ. Секретаріят та розігнати Національну Раду. Листи з проханнями та обіцянками Вітовського, популярного серед УСС-ів, задержували їх від виконання своїх погроз. Не без рації Секретар Внутр. Справ Іван Макух жадав розвязання УСС-ів.

Дірвавшись до влади, до державного корита наживалась українська буржуазія і всякі инші «патріоти» національним добром. Грабували, спекулювали нафтою і доставами. Багато офіцерів, замісць іти на фронт, парадували в австрійських чаках по тротуарах і каварнях міст, побренькували шабельками. А на фронті — голий, босий та голодний стрілець даремно ждав на поміч, ждав наказів наступати на Львів. Не діждавши почали стрільці кидати фронт та вертати домів. Мовляв, пощо сидіти в окопах, коли його обдурюють, зраджують, коли українські жандарми арештовують його жінку чи батька за те, що вони беруть дрова з панського лісу. Пощо боронити фронту, так розумів сірий стрілець, коли в краю той самий фабрикант, той самий обшарник, проти армії яких

він бється, лишаються панами фабрик, ланів та лісів. Ширилась розруха в армії, збільшувалась дезерція. Зростало ще більше незадоволення по селах, коли за дезертирами йшли карні відділи, що грабунками, побоями захочували на фронт.

Українське робітництво Львова, Драгобича, Перемишля та инших міст — українські залізничники, які перші повстали проти гнобителів і визискувачів в листопадові дні 1918-го року — на власній шкурі довідались, чого варті були обіцянки української буржуазії та її посіпак з УСРП і УСДП.

На всі вимоги працюючих мали вони одну і ту саму відповідь: чекайте! аж скінчиться війна. Але безробіття, дорожнеча, відсутність засобів до життя гостро нагадували про себе. Галицький пролетаріят не міг вже і не хотів більше чекати.

Не міг чекати довше, хоч умовляли його і Вітик та Темницькі і Безпалки. Недалеко на Сході і Заході пролетаріят проганяв буржуазію, скидав владу капіталістів, встановлював свою диктатуру та розпочинав здійснювати пролетарський ідеал, будувати соціялізм. Ще свіжі в памяти трудящих були страхіття імперіялістичної війни, ще гучно віддавало в їхніх ухах запальні кличі переможнього Жовтня: **Повстаньте гнані і голодні! Хай живе Диктатура Пролетаріяту!** Вплив жовтневої Соціялістичної Революції був незвичайний.

Піднялись по Галичині хвилі страйків і протестів. Страйкували друкарі в Станиславові. Домагались залізничники поліпшення свойого становища. Висували свої домагання салінарні робітники, загрожували нафтові. А всі разом жадали передачі влади трудящим. (Селянсько - робітничий

з'їзд в Станиславові 30. і 31. березня 1919 року), негайного закінчення війни з РадСоюзом, обєднання галицької армії з червоними військами, одноцілого революційного фронту від Москви через Україну, Галичину, Будапешт, Відень і Берлін (конференція робітників Підкарпаття 26. І. 19. року в Дрогобичі).

Що роблять в цей час українські соціял-демократи, жидівська СДП, Поалейціон та ПСДП? Дашинські та Морачевські (ПСДП) розгромлювали тоді робітничі ради у Варшаві, Люблині, вугільній кітловині, а Гавзнер розраховувався у Львові «з дзічов гайдамацков». ЖСДП і Поалей- Ціон були «невтральними». Кращого не треба і не можна було очікувати і від вождів УСДП. Ще в липні 1914 року запродали вони, як цілий майже ІІ-ий Інтернаціонал, свій соціялізм австро-німецькому імперіялізмові. Вони творили одноцілий фронт з українською буржуазією. Криза капіталізму, імперіялістична війна, переможний Жовтень пролетаріяту та селянства б. російської імперії, національне і соціяльне визволення народів держави царів, — упадок німецьких монархів і революційна боротьба пролетаріяту центральної Европи з владою капіталу, проголошення на одній шостій частині земної кулі влади робітника та селянина, нарождення в огні революції Української Соціялістичної Радянської Республики — все це було для проводирів української соціял - демократії: «лютим часом, часом вселюдського безголовя і безправя» (Република Ч. 72 з 29. IV. 1919. «Відозви центрального загального заводового союзу робітників в Дрогобичі, підписані між иншим доктором Скибінським). Вожді УСДП воліли служити українській буржуазії аніж піти на зустріч владі

українського робітника та селянина, обєднанню з УСРР.

Такі були загальні політичні передумови висту-пу дрогобицько-бориславського пролєтаріяту 14. квітня 1919 року.

ДРОГОБИЦЬКИЙ ПРОЛЄТАРІЯТ.

Пролєтаріят Дрогобича є старійшим за від-криття та добування, в другій половині минулого сторіччя, в малім тоді селі Бориславі, нафти (ропи) і воску земляного.

Вже від давна мимо ремісничого, маломістеч-кового пролєтаріяту працює там по кількасот ро-бітників при виварюванню соли в салінах Дрого-бича і Стебника.

З відкриттям нафтових (ропних) джерел і по-кладів земляного воску, перетворюється Дрого-бич з околицями в важливий промисловий центр. Борислав стає галицькою Каліфорнією, куди тис-неться капітал, ласий легкого зиску, а за ним посу-вається безробітний за працею і зарібком. Перші кроки капіталізму в Бориславі брутальні, дикі, без-оглядні. (Описали їх талановито в своїх борислав-ськіх оповіданнях Ів. Франко і Ст. Ковалів). Ріжни-ми хитрощами і комбінаціями витісняється місцеве населення з його клаптиків землі,—воно пролєтари-зується і пристає до все нових загонів робітників. Промисловість розвивається швидким темпом, — потрібна резервова, робітнича армія. Ростуть, мов гриби по дощі, копальні, шиби, будуються рафіне-рії в Дрогобичі: «Галіція», «Нафта», «Австрія», «Відбензинарня» — тепер «Польмін» та инші. Зі зростом промислу збільшуються кадри пролєта-

ріяту. Близькість Борислава і Дрогобича з їх зарібками сильно впливає на соціяльний і культурний вигляд піддрогобицько-бориславських сіл. З можливістю зарібків зростають потреби селян. Підноситься сильно життєвий і культурний рівень.

Пролетаризація піддрогобицьких сіл поступає дуже швидким темпом. Можна сміло сказати, що біднота сіл близьких до Дрогобича і своєю псіхологією і клясовою свідомостю блище стоїть до великого-промислового пролетаріяту аніж чисельні робітники тартаків Підкарпаття.

Кваліфікованого (без сезонових робітників), чисто промислового нафтового пролетаріяту числив перед війною Борислав з Тустановичами і Мразницею від десяти до пятнадцати тисяч.

Не дивно отже, що Дрогобич-Борислав з околичними спролетаризованими селами є пролетарським центром Галичини, є пролетарським серцем Західньої України, не дивно, що він перший найкраще зрозумів свої завдання в 1918 і 19 роках і першим виступив проти влади української буржуазії. Не дивно отже, що й тепер, в революційній боротьбі на Зах. Україні — за соціяльне і національне визволення, за Радвладу в Польщі, за відірування зах. українських земель і прилучення їх до Радянської України, передова роля припадає дрогобицько-бориславському пролетаріятові.

Пролетаріят Дрогобиччини далеко ще до світової війни 1914 року має свої політичні, профспілчанські і культурні організації. Кожний майже робітник-нафтовик зорганізований був в профспілці гірників, хемічних або металевих робітників. Є також профспілчанські організації будівельних і салінарних робітників. Крім трьох національних

соціял-демократичних партій не було там більше ніяких несоціялістичних, робітничих партій. З робітничих культурних організацій були слідуючі: «Доми Роботніче» в Бориславі і в Дрогобичи, товариство Бібліотека ім. Івана Франка в Дрогобичі і т. д.

Пролетаріят Дрогобиччини далеко ще до війни провів не один великий бій з буржуазією за свої часткові, економічні і політичні домагання. В перших роках цього сторіччя став Борислав ареною великих загальних страйків і перший в Галичині добуває 8-годинний день праці. В 1906 і 1907 роках на вічах і демонстраціях домагається робітництво Дрогобиччини разом з працюючими масами цілої Австрії загального виборчого права до віденського парламенту.

Що року 1-го травня бориславсько-дрогобицький пролетаріят у величавих демонстраціях виказує свою клясову свідомість і готовість до бою.

Добувається заряд Повітової Каси Хорих і з неї робиться довоєнну робітничу твердиню; звідтіль черпають гроші для політичного руху. Року 1912-го страйкують селяне-заробітчане Довгого і виборюють собі 100 % підвишку. Два рази в 1907-му і 1911-му роках, мимо виборчого терору, пролетаріят і біднота сіл Дрогобиччини обірають українського соціялдемократа, організатора бориславського пролетаріяту і селянських страйків 1902-го року, Семена Вітика своїм послом до австрійського парламенту. Але С. Вітик пішов в 1914 році разом з Адлєрами на службу до австрійських генералів, а в 1918-19 рр. протиставився виразно інтересам українського пролетаріяту і бідноті села і творив разом з цілою УСДП єдиний фронт

з українською буржуазією і реакцією. Цю історичну правду треба на цім місці ствердити. І коли кілька років тому тов. Вітик зрозумів свої помилки і працює тепер на терені УСРР, вернув назад до лав українського пролетаріяту, то робітництво Дрогобичини може це з приємністю вітати.

ВІЙНА 1914—1918 РОКУ, А ПРОЛЕТАРІЯТ ДРОГОБИЧЧИНИ.

Вибух імперіялістичної війни в липні 1914-го року робітнича кляса Дрогобича і Борислава зустріла великим холодом і мовчанкою. Своїм вірним клясовим інстинктом відчували вона в ній своє соціяльне лихо. Зраджені вже першого дня війни своїми партійними вождями не спромоглися робітники на протест, проте, не дались своїм вчорашнім провідникам ошукати себе і не послухали їх.—Провідники ПСДП і УСДП захоплювались війною, готувались до неї, виступали одноцілим фронтом з націоналістичними буржуазними партіями, розраховуючи на попертя своїх плянів робітничою клясою Галичини, взивали її палкими фразами і щибайголовими гаслами і хоч кликали його в ім'я соціялізму, до боротьби за самостійность Польщі та України, воювати в рядах армії Франца Йосифа та Вільгельма — пролетаріят Дрогобиччини мовчав.

Почували робітники, що за соціялістичною фразеольогією криється зрада соціялізму, що провідники хочуть принести їх в жертву імперіялизмові центральних держав.

До польських легіонів Пілсудського вступила заледве жменька збаламучених польських робіт-

ників, а до УСС лише кількох робітників українців з Дрогобича і Борислава.

Буржуазія і підбехтена штучною агітацією дрібна - буржуазія Дрогобича демонстрували за війною — пролетаріят, зоставшись без партії, без вождів — чекав.

Клясовий інстинкт не завів дрогобицько-бориславське робітництво — прийшла війна і до них. Затремтіла земля від копит козацької і гусарської кінноти та від громів гармат. По відході австрійської і мадярської салдатчини завітали до Дрогобича і Борислава полки Миколи Крівавого. Гуляли по вулицях п'яні посіпаки, шукали у кожного робітника соціялізму і змов. А коли відступали, почали палити нафтові шиби і копальні. Горів Борислав цілими тижнями. Чорні хмари диму вкривали тоді майже цілу Галичину. Чорні. димові тучі, які сунули вслід за обома арміями, були символом ненависти, якою палав до них дрогобицько-бориславський пролетаріят, до імперіялістичної війни, до мілітаризму. Не було лише кому дати відповідного товчку, вказати дорогу, бо пролетаріят Дрогобиччини здезорганізований зрадою верхів, не вспів ще створити нового революційного проводу, а то засміявся би Борислав у вічі ненажерливому імперіялізмові ще дужче, а — ніж сміявся колись Борислав Франка.

Сопутники війни: холод і голод, безробіття, дорожнеча й инші не минали Дрогобиччини. З початку зраджений пролетаріят мовчав і зносив злидні, а чим далі війна продовжувалась, зачав підносити голову, зачав протестувати, організовуватись наново та підсилював боротьбу з капіталом.

За час війни не знаємо про страйки нафтових і рафінарійних робітників в Бориславі і Дрогоби-

чі. Відбувалися натомісць часто віча, протестаційні згромадження і демонстрації нафтовиків. Військова влада, заінтересована, до загису, в продукції нафти і бензини — уступала. Страйкували натомісць в 1918 році літом салінарні робітники в Стебнику, віддаленім на 6 кілом. від Дрогобича, і перемогли. Був це загальний страйк салінарних робітників в цілій Галичині.

Вожди УСДП на четвертому році війни оглянулися і побачили, що вони лишилися без армії. Вони вертають назад, пробують наново влізти в довір'я українського робітництва, йдуть до нього з новою тактикою — організації окремих українських профспілок. Крім кількох українських залізничників і салінарних робітників, хоч в Сх. Галичині в цих галузях робітництво складається майже з самих українців, творять одну профспілку, на дрогобицькому робітничому грунті ці уесдеківські спроби не зустрічають попертя. Нафтовий український робітник не пішов на розбиття клясової солідарности з польським і жидівським робітником.

ЛИСТОПАД 1918 РОКУ В ДРОГОБИЧІ.

На вістку про повстання українського робітництва і Українських Січових Стрільців у Львові — українські робітники Дрогобича збираються в «Народньому Домі» та ухвалюють виступити проти австрійських військ, ухвалюють озброїтися та розіслати по найближчих селах кур'єрів з вісткою про повстання у Львові та з закликом роззброювати постерунки австрійської жандармерії по селах, озбро-

юватись і поспішати на допомогу робітникам Дрогобича. На заклик робітників о допомогу першою відгукнулася бідняцька молодь с. с. Добрівлян і Волі Якубової і вже 2-го листопада коло сотні озброєних зголосилися в Дрогобичі. А о 10-ій годині перед полуднем озброєні робітники і селянські відділи з кількома військовими, оточили військову мадярську залогу у військових магазинах т. зв. «депо», примусили її зложити зброю і відмарширувати на Угорщину. Відтак занято було пошту, телеграф, староство, повітовий суд, податковий уряд, магістрат, австро-угорський банк, залізничі двірці (головний і т. зв. малий), державну фабрику мінеральних оліїв (Відбензинярню, нинішній «Польмін»), праву доменів, лісів і т. д. Того самого дня зникли мов за подувом вітру, розброєні і прогнані постерунки австрійської жандармерії в цілому повіті. Селяне формували озброєні відділи і надсилали їх на допомогу робітникам Дрогобича, який весь час знаходився під загрозою повстання польських легіонерів, що крились у Дрогобичі і нападу їх з Бориславу.

В Бориславі, під проводом інжинера Махніцкого, польські легіонери довгий час переховувані директорами по копальнях, гарно озброєні кулеметами, захопили залізничий двірець, пошту, робітничі апровізаційні магазини і варстати з одягом і взуттям та стали посуватися в сторону села Губич, де зайняли громадський уряд намагаючись піти на Дрогобич.

Вісім днів держали легіонери Борислав в своїх руках, але оточені українськими робітничими і селянськими відділами, позбавлені довозу харчів до міста і звязку з усім світом вони в ніч з 9-го на 10-те листопада залишили Борислав передираючись на захід. По дорозі їх розброюють і арешто-

вують селяне. В боях з бориславськими легіонерами загинув український нафтовий робітник Степан Якубовський з Нагуєвич.

Раділи українські робітники і селяне з легкої перемоги над військами відвічного національного і соціяльного пригноблення. Зникла влада польських панів, ситих, товстих, нафтових королів і австрійських жандарів. Здавалося робітникам, що аж тепер вони направду стануть вільними, що аж тепер побіч національного скинуто теж і соціяльне ярмо неволі і визиску.

Проганяючи владу австрійської і польської буржуазії та обшарників, робітники і бідняки сіл Дрогобича, як і цілої Галичини, не припускали навіть, що клясового ворога ще не доконано, що боротьба о соціяльну волю ще далеко не скінчена. Українська Соц. Дем. Партія вмовляла в них роками, що з поваленням австрійської буржуазії прийде національна і соціяльна воля, що української буржуазії нема. А тим часом клясовий ворог крився таки в українському таборі, побіч працюючих мас, та прикриваючись вождями УСДП та УСРП захоплював здобуту робітничими жертвами владу в свої руки, та закріплював за собою, захитаний повстанням народніх мас, капіталістичний лад, лад визиску робітника і селянина. Не сподівалась біднота дрогобицьких сіл, тих самих Добрівлян, Волі Якубової, сусідного Ролева та инших, що ці самі українські військові відділи, до яких перші вони слали своїх синів під Львів і до Дрогобича — будуть на приказ Української Національної Ради не гірше австрійських жандармів боронити землі польських обшарників і українських дідичів проти влади яких вони повстали 1-го і 2-го листопаду.

Як сильно завелись вони в своїх очікуваннях і надіях-переконали їх скоро найблищі дні і місяці.

Саме тоді, коли повставші робітничі і селянські відділи розброювали 2-го листопаду мад'ярську залогу, занимали уряди і стежили по місті, щоб не повстала польська буржуазія, саме тоді, коли вони йшли облягати, захоплений польськими легіонерами і директорами Борислав — в «Народнім Домі» зібралась українська буржуазія Дрогобиччини й її прибічники, та обирали з поміж себе повітову Національну Раду, ділили між собою посади.

Перший склад Дрогобицької Повітової Національної Ради був такий: Президентом Семен Вітик, заст. Др. Володимир Бірчак, секретарем Іван Калинович, заст. секретаря Др. Віктор Павловський, як члени — всі управителі урядів української держави в Дрогобичі:

1. Повітовий Комісар У. Н. Ради в Дрогобичі Др. М. Бодрук,

2. Директор укр. державного банку дир. Черлюнчакевич,

3. Завідателі податкового уряду Гаврилів і Михасевич,

4. Начальник повітового суду суд. Юліян Дроздовський,

5. Управитель державних домен і лісів інженір Юліян Пуза,

6. Начальник залізниць інспектор Гутович,

7. Начальник пошти Іван Калинович,

8. Директор державної фабрики мінеральних оліїв суддя Володимир Кобрин і учитель Ратальський,

9. Командант скарбової сторожі Домбровський,

10. Командант повітові жандармерії четар Окопний,

11. Бурмістр міста Дрогобича о. Антін Рудницький,

12. Інспектор окружної шкільної ради Іван Ліщинський,

13. Управитель харчевого уряду дідич Володимир Крисько.

Як видно з персонального складу Пов. Нац. Ради, ані одного робітника ані селянина там немає. Є правда двох ніби «соціялістів» — але це лише для пущення блахмана в очі робітникам, щоб думали, що й вони репрезентовані в Укр. Пов. Нац. Раді. Натомість є тут і поміщик Крисько і власник нафтових уділів Іван Ліщинський і каменичники піп Рудницький і Кобрин, кілька адвокатів і інженірів. Тут той суддя Кобрин, який в 1911 році, як кандидат дрогобицького міщанства на посла до віденського парляменту, по крівавих в обороні його кандидатури виборах, за які робітництво і міщанство Дрогобича заплатило життям 28-ми і більш як 60-тю пораненими, при поновних виборах в грудні того самого року, за кільканадцять тисяч корон продав пролляту робітничу кров і зложене життя Фаєрштайнові, в останній момент пофнув свою кандидатуру і причинився цим до вибору послом Дрогобича Левенштайна, кандидата, нафтового капіталу.

Робітництво Дрогобича, що озброїлося в перші дні листопаду, не здавало зброї. Мусіло бути на поготові перед можливим виступом польської буржуазії і міщанства, бути на поготові для оборони своїх пролетарських інтересів. Зорганізовано було міську міліцію в числі 120 до 150 людей. Крім одного ученика, сина дрогобицького селяни-

на, всі инші міліціянти виключно робітники: рафінерій, салін, кравецькі і пекарські робітники. Комендантами було обрано товаришів з поміж міліціянтів: Косака Яківа, Петрикевича Йосифа, Яціва, Кузьміна. Міліція ця була збройною силою дрогобицького пролетаріяту в пізніщій його боротьбі з Нац-Радою та ударним кулаком повстання 14-го і 15-го квітня. Щоб оплюгавити пізніще саме повстання українська буржуазія не знала яких би ще слів знайти для наклепів на робітничу міліцію Дрогобича. Була це в її очах «банда здеморалізованих дрогобицьких шумовин, без національної совісти і свідомости».

Зовсім инакше оцінювала українська буржуазія цю міліцію, коли потрібна була поміч цієї міліції, коли робітництво Дрогобича не приставило ще кріса до її грудей. От що пише про цю міліцію орган Пов. Української Національної Ради в Дрогобичі «Дрогобицький Листок» з дня 2-го грудня 1918 року ч. 3-4.

«Місцева міліція українських міщан. Дрогобича.

«Не тому щоб славословити і писати таке в честь міської міліції нашого щиропатріотичного міщанства Дрогобича, але щоб віддати справедливість тому, хто на це заслужив. А на таке прилюдне признання заслужила собі наша міська міліція, яка з незрівняною посвятою і з дійсно щиро-українською вірністю сповняє свою нелегку роботу, удержання ладу і порядку в місті, даючи приклад гідний наслідування, як повинен сповняти свою військову повинність кожний український горожанин в час війни, яку накинули нам наші сусіди.

Честь дрогобицькому міщанству*), честь міській міліції та її організаторам!»

На дальші події в Дрогобичі до самого повстання 14-го квітня 19-го року і як взагалі на розвій революційних подій в Австрії та зокрема в Галичині непереможний вплив мала лютнева і жовтнева революція в Россії та на Україні.

Пролетаріят Дрогобича — Борислава уважно прислуховувався до кличів Жовтня, вони були йому зрозумілими і рідними, ловив кожну вістку, кожну раду з держави робітників і селян і старався усвідомити їх та перевести в життя. День за днем повертали до Дрогобича і сіл повіту біженці і полонені з російського полону і з фронту, з України — недавні жовніри — робітники і селяне. Багацько з них були наочними свідками революційної боротьби російського і українського пролетаріяту. Бачили вони, як біднота сіл України проганяла обшарників і ділила між собою їхню землю або навіть самі приймали діяльну участь в революції.

Вертали до своїх фабрик, копалень, до своїх варстатів і сіл і несли зі собою комуністичні ідеї, практичний досвід боротьби і віру в слушність та потребу боротьби з буржуазією, якої би нації вона не була, передавали ці ідеї, віру і ентузіязм своїм товаришам, братам. І всім ставало ще яснійшим і виразнійшим клясове, буржуазне обличчя влади ЗУНР. А за цим підносилося невдоволення, висувались жадання, розгорталася боротьба.

---

*) Кожний уроженець Дрогобича, чи робітник Кушнір, чи суддя каменичник Кобрин є для дрогобицького обивателя «міщанином Дрогобича».

СОЦІЯЛІСТИ - КОМУНІСТИ.

Вже в перших тижнях листопаду 1918-го року з повернувших з України біженців і полонених та з соціялістичної молоді повстає в Дрогобичі революційна група, яка визнає комуністичну ідеольогію і програму, та ставить собі метою приготування дрогобицько-бориславського пролетаріяту до революційного виступу проти З. У. Н. Р., за проголошення в Галичині диктатури пролетаріяту, влади Робітничо-Селянських Рад та за прилучення Галичини до Радянської України.

Ця група прибирає собі назву соціялістів-комуністів.

Чому не назвалися просто комуністами, а прибрали ще назву соціялістів? Не назвалися — оповідають члени цієї групи — лише комуністами тому що назва комуністів була незнана дрогобицькому і взагалі галицькому пролетаріятові. Комуністична партія знана була більше під назвою більшовиків. Задержуючи назву «соціялістів», хотіли цим підкреслити масам, що комуністи це правдиві революційні соціялісти.

Група соціялістів-комуністів в Дрогобичі числила понад двадцять членів. Була інтернаціональною, з більшістю українських робітників. Належало до неї трьох товаришів жидів і двох чи трьох польських робітників. З організаційного боку група ця мало оформлена, — не створено свойого організаційного органу, комітету чи президії. Ре-

перезентують її т. Василь Коцко, б. чл. УСДП і Гриць Михаць. Зібрання і засідання групи відбувались досить часто, по два, а навіть по три рази на тиждень, на яких обговорювались біжучі питання. Політична діяльність групи обмежувалась виступами на робітничих зібраннях, організацією робітничих виступів і т. д., агітацією і пропагандою комуністичних ідей і то виключно в Дрогобичі і Стебнику. Видано було одну брошуру Баха «Соціялістичне господарство» в перекладі з російського.

Група соціялістів-комуністів Дрогобича могла, але не вміла стати масовою, революційною, політичною організацією пролетаріяту і бідноти Дрогобиччини. Вона лишилася до повстання, до 14-го і 15-го квітня 1919 року лише агітаційним гуртком. Група, в тодішній революційній ситуації могла стати легальною і масовою і влада Укр. Нац. Ради не моглаб перешкодити їй в цьому, але вона не усвідомила ваги цього і не робила в цім напрямку жадних спроб.

Мимо своїх недомогань і слабости вона все таки зосереджувала навколо себе революційні настрої дрогобицького пролетаріяту. Робітництво Дрогобича чекало від неї знаку для повстання, для виступу проти влади української буржуазії, припускаючи, що вона візьме на себе провід в повстанню. Місяць перед повстанням явилось до фактичного провідника групи т. В. двох представників міської міліції, її команданти П. і Я. і в імені робітничої міліції зголосили солідарність її з групою соціялістів-комуністів та заяву готовости за наказом групи виступити збройно проти Укр. Нац. Ради.

Група не вповні сповнила надії покладені на неї робітництвом, не зуміла як слід виконати свою важку і відповідальну ролю, бо була непідготовленою до цього. Проте вплив її на пізніщі події в Дрогобичі був великий, і посередня і безпосередня участь її членів в повстанню, — незаперечна.

ЕКОНОМІЧНЕ І ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ РОБІТНИКІВ ДРОГОБИЧА.

Економічне і політичне становище пролетаріяту Дрогобиччини з встановленням ЗУНР'у, як що не погіршилось то в жадному випадку не поправилось. Дальше безробіття, дальша дорожнеча, дальший брак необхідних засобів життя. Апровізація міста і Борислава не допомогала, а перед квітневими випадками була майже катастрофальною. Закуплені наприклад, зарядом міста сто вагонів картоплі в Перемищині, реквізують військові власті, мимо того, що на купівлю і доставку був дозвіл від начальної команди; пролетаріят міста голодує.

«Серед зібраних робітників відчувалося велике незадоволення по причині невиносимої дорожнечі і довгого робочого дня в часі, коли множество рук шукає праці, хліба, одежі і обуви. Коли не в силі набути тих середників щоденного запотребування сей, що може щонебудь зробити, та що має робити той, якого видалено з фабрики з тої причини, що другий працює за нього двадцять — замість восьми годин денно». «Дрогобицький Листок» ч. 17. з 17. лютого 1919 року.

Або:

«Керуючі чинники хай отворять очі адміністрації на страшне положення, яке в розпуці очікує спасіння від невідомих осіб - спасителів з заграниці».

В той час коли:

«цілі стоси білого хліба і тіст по казкових цінах у всіляких крамницях бють в очі голодуючих і підносять невдоволення з України у всієї бідноти». («Дрогобицький Голос», ч. 27. з 23 березня, передовиця Василя Пачовського).

Дрогобицькі листки і Пачовські алярмують свої уряди не тому, що діється кривда героям листопаду, не тому, що замість господарювати — робітнича кляса голодує, а тому, що боїться, щоб з цього **«не скористали спасителі з заграниці»,** що **«робітництво і міська біднота очікує спасення від невідомих осіб - спасителів», «щоб здержати загал робітників від непожаданих виступів, усунути всяких ворохобників».** («Дрогобицький Листок» з 17. II. 1919 року).

Робітництво шукає виходу з тяжкого становища, переходить до наступу проти буржуазії, покищо на полі економічнім. Під впливом і керовництвом соціялістів - комуністів в Стебнику робітники салінарні виступають до боротьби. Організують в себе першу в Дрогобиччині Робітничу Раду, урухомлюють саліну, запроваджують перші 8-годинний день праці. Виварену сіль міняють у селян за хліб і так забезпечують себе перед голодом. За Стебником йдуть рафінерії і копальні Дрогобича і Борислава. На фабриках і копальнях господарюють Робітничі Ради. Всюди запроваджують 8-годинний день праці. На конференції робітників

Підкарпаття в січні 1919 року пункт денного порядку про 8-годинний день праці намагаються провідники УСДП зіпхнути на самий кінець, щоби в цей спосіб зовсім цього питання не обговорювати. Боронять цього вони в той спосіб (Малинка і Веселий), що не можна зібраним змінювати денного порядку тому, що такий порядок зголошено владі. Але по рішучій вимозі робітників справу 8-годинного дня праці ставиться на перше місце. Скибінський, комісар харчового уряду, і Малинка Вол., секр. УСДП, а нині організатор москвофілів, в дискусії над цим пунктом виступали одверто проти 8-годинного дня праці. Скибінський взиває робітників зрезиґнувати з цього домагання: «бо держава наша», слаба, молода, фабрики стоять, багато безробітних. (Так, і то був аргумент проти 8-годинного дня праці). Аж доперва, коли робітництво Дрогобиччини само завело у себе 8-годинний день праці, провідники УСДП домагаються ухвалення відповідного закону від Укр. Нац. Ради в Станиславові. На засіданню Укр. Нац. Ради в Станиславові о. Устиянович говорить в цій справі: **робітництво у нас жде нетерпеливо на порішення цієї справи і в Дрогобичі само впровадило цей закон в життя».** («Република» № 58 з 10. IV. 1919 року).

Чим дальше від першого листопада, тим більш вороже ставилося дрогобицьке робітництво до влади укр. буржуазії — до Укр. Нац. Ради. Про це відверто говорять робітники на зібраннях і вічах. Приходу червоних військ очікується як визвольників. На вічах і конференціях ухвалюється надіслання привітань радянським урядам. — Дня 26. січня 1919-го року на конференції 500 робітників Підкрапаття на внесок соціялістів - комуністів ухвалюють делєгати, майже одноголосно, надіслан-

ня братерського привітання радянському революційному пролетаріятові, в особі Ради Народніх Комісарів. Сильно критиковано на цій конференції Укр. Нац. Раду і С. Вітика. Стверджувано, що влада в ЗУНР'і належить буржуазії, а повинні її мати робітники і селяне. Зажадано допущення до Пов. Нац. Ради робітничих представників. На повітове віче з приводу свята обєдання українських земель, скликане 20-го січня 1919-го року, прибувають робітничі і селянські відділи з таблицями, на яких накреслено кличі: **«Вставай, підінімайся, робочий народе». «Проч з гнобителями і тиранами» і т. д.** Скибінський, боючись, щоб робітники не скинули його з трибуни, оточеної вороже настроєними до аранжерів свят робітниками, мусів промовляти з ґанку якоїсь камяниці.

На наради Пов. Нац. Ради в Дрогобичі, які відбувались досить часто, допускалося таке представництво: Комісари і по двох відпоручних з кожного села, начальники та управителі урядів ЗУНР в Дрогобичі, члениУНР зі Львова, по трох відпоручників від міщанства, народього вчительства, священства, війська і по трох відпоручників від нафтового і салінарного промислу і трох залізничників. («Дрогобицький Листок»). Сільських комісарів призначувалося повітовим комісаром і звичайно, це були сільські дуки або учителі, або священники; такими же були і відпоручники. Священство мало мати стільки же представників, скільки 15.000 нафтових робітників і то тих трьох делегатів мало бути не лише від нафтових робітників, але від нафтового і салінарного промислу».

Щож може краще говорити про соціяльне обличчя Укр. Нац. Ради в Дрогобичі, як не цей

склад її. Перевибори нової Управи Пов. Нац. Ради Дрогобича, переведені 2-го березня 19-го року набирають вже виразно буржуазнюю виразу. Вибрано одноголосно Вітика ще раз президентом. Допущено 9 селян. Вибрано представника від попівства попа Кункевича, від учителів Івана Ліщинського, Костя Мацюка, від міщанства 4-х (одного майстра шевського і трьох куркулів, дуків передміщанських), від інтелігенції також чотирох: Др. Івана Кобилецького, Івана Калиновича, Др. Віктора Павловського і Евгена Сасика. Від промисловців інж. Филипа Левицького і щоби ще більше скріпити позиції буржуазії, вибрано представницю жіноцтва Дрогобиччини, жінку обшарника, Ольгу Крисько. Робітникам як і міщанству як і інтелігенції дано також чотири місця і то по домоганнях ухвалених на вічах. Вибрано було чотирох аристократів робітничих: Мальованого, Штигляна, Дмитра Геврика, Данила Валігуру. — Промисловцям чи там капіталістам дано фактично не одно місце, а аж пять, бо представником від учителів був Іван Ліщинський — власник нафтових уділів. Представник інтелігенції Др. Пославський, нафтовий спекулянт і адвокат нафтових власників, другий «інтелегент» Евстахій Сасик, властитель парового млина в Дрогобичі і нафтових теренів та уділів в Бориславі, інж. Филип Левицький, директор найбільшої нафтової фірми. Щоб сильніще зміцнити позиції посідаючих верств, священників, учителів не зараховується до інтелігенції, а дається їм осібне представництво. Крім цього начальники урядів в Дрогобиччині мають дорадчий голос, що дорівнюється, з огляду на свій вплив, рішаючому. Дідичові Криськові Володимирові віддає Нац. Рада на глум всьому селянству — головування в земельній комісії.

Дрогобицький повіт, цей галицький пролетарський центр, з найбільш спролетарізованими селами, репрезентований в Укр. Нац. Раді в Станиславові двома адвокатами: Др. Горбачевським, Др. Кузівим Гр. рівночасно каменичником і п'явкою селянства, інж. Козакевичом та Гр. Терлецьким, власником нафтових теренів і уділів в Тустановичах. Ці чотири посли, як їх називали, входять також у склад Повітової Національної Ради в Дрогобичі. Чи може тепер хтонебудь мимо того, що соціяліст Вітик головував, заперечити, що Пов. Укр. Нац. Рада в Дрогобичі була владою української буржуазії, була в цім пролетарськім повіті, репрезентантом і оборонцем інтересів капіталізму дідичів і куркульні? Чиж може хтонебудь заперечити, що участь українських соціялістів в цій Нац. Раді не була виразною зрадою соціялізму, робітництву, службою українській буржуазії?

Провідники УСДП на дрогобицькім грунті від перших днів повстання Зах. Укр. Нац. Республіки старалися всякими засобами допомогати українській буржуазії в опанованню влади, в приборканню робітництва і бідноти села та спаралізуванню його розгону і волі.

Клясова солідарність, інтернаціоналізм, не існують для них. На селянсько-робітничий зїзд, який відбувся 30-го і 31-го березня 1919 року в Станиславові, скликанний Безпалками, можуть вибирати і бути вибраними тільки українці — «кому лежить на серці самостійність України та забезпечення свого політичного і матеріяльного існування» — (З відозви, уміщеної в Дрогоб. Листку ч. 25. з 16. березня 1919-го року).

Щоб розбити пролетаріят Дрогобиччини (в Бо-

риславі більшість робітників поляки), щоб позбавити неукраїнських робітників якогонебудь голосу і впливу, щоб «допомогти» ЗУНР, організують уесдеки, Скибінські та инші, Центральний, Загальний, Заводовий Союз Робітників в Дрогобичі. Ім не вистарчає існуючих профспілок гірняків, хемічних, металівців, солінарів, бо там вони не знайдуть послуху. Ім треба профспілок не для клясової боротьби — а для служби українській буржуазії.

Зі статуту цього Союзу: п. 2. «Ціллю «Союза» є нести матеріяльну і моральну поміч своїм членам через грошові запомоги в випадку недуги, смерти, безробіття і еміграції, старцям, інвалідам, вдовицям і сиротам через основування щаднично-позичкових кас, продуктивно-консумційних кооперативів і через національно-клясове образовання». «Загально-Заводський Союз Робітників **в теперішнім лютім часі, в часі загального вселюдського безголовя і безправя стається неначе помічним правительством Центрального Правительства, Української Народньої Республіки** (підкреслення автора). Хто дорожить долею своєї дорогої Вітчизни України, той возьме чинну участь в Трудах «Союза Робітників», той станеться його живим і діяльним членом»...

«Головна Управа Центрального Загального Союза Робітників», в Дрогобичі. Предсідатель Др. Рудольф Скибінський, касієр Евстахій Лоїк, секретар Володимир Малинка» («Република» ч. 32 з 11. березня 19 р.).

Чи потрібні ще коментарі до цього документу?

Метою цього «Союза», як пояснюють організатори в «Дрогобицькому Листку» ч. 17. з 17-го

лютого 19-го року є **«щоби здержати загал робітників від непожаданих виступів та усунути всяких ворохобників-чужеплемінників від втручуванняся в публичне життя українського народу, щоби скріпити солідарність і відпорність українського робітництва проти чужих озброєних наїздників і проти чужих ворохобників серед нас і проти наших користолюбних одиниць, що увязують нашу Україну своїм експльоатаційним тереном», статут змінено відповідно до потреб теперішнього національного політичного і клясового положення робітників — ».**

За урядування харчового комісаря «соціяліста» Скибінського, пролетаріят Дрогобича і Борислава гинув з голоду, бо той був «помічним органом» не робітників, а українських панів Сасиків, Терлецьких, Криськів і инших і инших.

ЩО БУЛО ЧУТИ НА СЕЛІ?

Не краще жилося бідноті по селах Дрогобиччини. Панських лісів і ланів боронили і стерегли вже тепер українські жандарми. Наближалася весна, селяне хотіли землі, бож революція прийшла, Австрія впала — а пани з Нац. Ради казали: чекати, чекати. Дуже влучно характеризує тодішні настрої дрогобицького села поміщений у «Дрогобицькому Листку» з 7. травня 1919 року лист сільського попа, учителя або куркуля:

«буком бити і гонити дезертирів святий обовязок українського селянина, а не ненавидження кожного, хотяй ніхто йому нічого не винен. Ненавидить «пана», ненавидить «ксьондза», ненавидить «професора», бо ненавидить і селянина таки з того самого села, тільки длятого, що тамтой має тро-

хи більші коні, або більше пів загона землі. Тої ненависти научили його в великій мірі плюгаві агітатори-демагоги.

«Правдою є, що в селі є тепер два або три табори сторонників. Є багаті, бідніщі і найбідніщі, які зачинають творити сторонництва. Нема ту тої згоди, якої вимагає нинішна хвиля, хотяй на селі великих клясових ріжниць здавалосяб нема».

Пробувала біднота села Ролева в квітні місяці захопити землю і фільварки і то вже українських поміщіків — Терлецького Петра і Лютика, але їхня влада, влада Криськів оборонила їх. І ці самі селяне, які в листопадові дні поспішали до Дрогобича і майже голіруч з робітниками розоружували мадярські війська і бориславських польских легіонерів — не захотіли вже більше боронити влади Криськів, Левицьких і Сосиків, не хотіли йти на фронт і з фронту часто утікали. Замість декретів про конфіскати і розділ землі без викупу — слали пани з Дрогобича карні експедиції, які, виловлюючі дезертирів, били і грабували селянську бідноту, бо куркуль був комісаром, — або взагалі якоюсь владою в селі. Лише близькість фронту і скорий прихід польських військ здержував цю голодну землі — селянську лявіну Дрогобиччини, що не накотилася на панські двори, не рознесла їх в щент, щоб і сліду не лишилось, та не розхопила ланів і неподілила між себе запічниками.

Були потенціяльні сили в пролетаріяті в місті і на селі, не було кому їх рушити, визвати до чину. Зручно і вдало приспала українська буржуазія разом зі соціялістами повставшого в листопаді велетня.

Знайшлось в Пов. Укр. Нац. Раді кількох делегатів з села, які виливали свої жалі, скарги перед

панами. Були опозиціонери Сосюки і Шихи, які дорікали Криськам, що не хочуть поділити своїх фільварків, дорікали, що пани користають з влади, а сільска біднота, як бідувала, так і далі бідує.

Пани відгризалися і не раділи, що немає згоди і тишини, так, що по дрогобицькім повстанню мало не укамінували їх.

А тимчасом дідич Крисько зі земельної комісії і повітовий комісар, Др. Горбачевський, нинішній сенатор Унда у Варшаві, присипляли селян, слали їм анкетні листки до виповнювання: хто якої хоче земельноі реформи? Чи за викупом, чи без? В якій висоті викуп? Як ділити землю, чи зовсім не ділити і т. д. і т. д.

Фокус зі землею вдався українській буржуазії і обшарникам 1918—1919 року, але було це в останній раз, — більше цей номер не пройде. Не поможе більше Ундам кидання тепер клича: землі без викупу — ніхто їм не повірить.

ЯК ЖИЛОСЬ УКРАЇНСЬКІЙ БУРЖУАЗІЇ?

Робітництво голодувало, било його безробіття і злидні. По селах жандарми і карні експедиції вчили буками послуху Криськам і дисціпліні. Як було за Австрії, так було і за України, — лише пани і відзначення змінилися. Замість австрійського жандарма був «рідний, свій» щей Іваном звався. Замість австрійсько-польських крівавих виборчих старостів, прийшли такіж українські, прийшов пан адвокат Др. Горбачевський з карними експедеціями та анкетними листками. Австрійського лейтнанта змінив подібний український четар. Як і той чужий так і цей «свій» давав «анбінди» (привязував

до стовпка) та «бив в морду», а навіть розтягав і давав 25, що у австрійського рідше траплялося.

Жовто-блакитний колір заступив жовто-чорний і все позістало по старому. У відозві ж до «Горожан Дрогобицької землі!» з першого тижня листопада 1918 року говорили жовто-блакитні пани зовсім иншою мовою:

«В імя Української Національної Ради сповіщаємо Тобі, що в українській державі не буде понеболених ніякої нації і не сміє бути панування багатих та економічно сильніщих над бідними і економічно слабими. В українській державі всі горожане без ріжниці мови, віри, стану і пола будуть справді рівні перед правом, а демократичний лад опертий на загальнім, рівнім, безпосереднім, тайнім і пропорціональнім праві виборчім від громади починаючи, а на державі кінчаючи, забезпечить голос масам робочого народу. Хлібороб і робітник будуть основою і керманичом держави...»

Як далеко відбігли за цих 6 місяців діла-факти від слів обіцянок-цяцянок! Чи до дня 14-го квітня 1919 року, до повстання, здійснили, виконали пани з «Народнього Дому» хочби одно зобовязання?

Пани і попи додержуються лише тих законів, які їм вигідні, через це селяне, з цього приводу скаржуться.

Дякович, Шим, Ортинський, Кордасевич та инші виступають з жалями на священників, які не хочуть підчинитися ухвалам громадських, земельних комітетів (зі засідання Пов. Нац. Ради в Дрогобичі з дня 28. квітня 1919 року за «Дрогобицьким Листком» ч. 30-39 з 1-го травня 1919 року).

Українська буржуазія і адвокатсько-директорська сметанка більше осягнула, аніж відозва обі-

цяла. Вона мала владу, не була гнобленою, — але гнобителем так соціяльним, як і національним. «Рівність» їх була навіть вища за право, а влада української буржуазії давала їй відворотну пропорцію в органах влади, в громаді і в місті і в селі — позбавляючи зовсім голосу робітника і бідняка села. — Робітника малося лише на показ, про людське око. —

Мала вона фактичну владу, мала уряди і народнє добро у своїх руках і черпала з нього до схочу... Робітник в голоді добував нафту, селянин скіпками світив, а українська буржуазія спекулювала і торгувала вагонами нафти. Злі язики кажуть, що «соціяліст» Скибінський побудував собі тепер камяницю завдяки цим «нафтовим» вибуховим часам. Селянин і робітник платили за 1 кґ. нафти на ринку 17 корон, а пан доктор за 100 кґ. лише 450 корон — за 1 кґ. свічок робітникові чи селянинові, щоб прочитати при них листопадовий з «надіями на волю» і т. д. заклик «До Горожан Дрогобицької землі» мусів заплатити 25 корон, а пани професори лише 6 корон (100 кґ. — 600 корон).

Найкраще цю горячкову спекуляцію і рабунок робітничого добра українським чорним гайвороннєм характеризує слідуюча пісенька, яку співали в той час по Дрогобиччині:

Де це тії хвилі, що я гроші брав,
Де це тая комісія, що я свічки брав.
Жаль, жаль, жаль в серцю буде
візьмуть її любі, свічок не буде.

Один брав там лиш свічки, другий парафіну,
Один чистить на ґешефті, другий на обміну.
Жаль . . . .
взяли свічки люде, мені не буде.

Один брав у пана посла, другий в професорів,

Третій дістав в секретарів, инший у докторів.
Жаль . . . .
збили гроші люде, свічок не буде.

Брали пани вистроєні, тому що убогі,
Брали попи і декани і жиди премногі.
Жаль . . . .
Ріжні брали люде, мені не буде.

Брали люде з магістратів, з харчевих управ,
З громад спілок на посвідки, яку лиш хто мав.
Жаль . . . .
Куди глянеш всюди про свічки лиш йде.

Брали одні на сотнари, другі на вагони,
Вивозили в світ широкий аж поза кордони.
Жаль . . . .
заробляли люде, досить вже буде.

Перестануть видавати свічки й парафіну,
Перестануть люде думать про нашу Вкраїну.
Жаль . . . .
Засумують люде — свічок не буде.

(записано в Дрогобицькім повіті,
30. січня 1919 року).

Клясовий буржуазний характер Зах. Укр. «Народної» Республіки найвиразніще виявив себе в Дрогобиччині, в цім промисловім і пролетарськім центрі. Найгострійше виступили тут клясові протиріччя між українською буржуазією й її владою а пролетаріятом. До відвертого бою в цих революційних часах мусіло прийти в Дрогобичі. Лише розбиття пролетаріяту і стале зраджування вожаками з УСПД відтягнуло цей вибух аж до 14-го квітня. —

ПОВСТАННЯ І ЙОГО ЛІКВІДАЦІЯ.

Недостача документів і описів перебігу самого повстання не дозволяє всебічно змалювати його. Українська буржуазія і тодішня її преса, розуміючи добре політичню вагу і повчальне значіння повстання з наміром замовчує його. Ані слівцем, навіть хронікарською нстаткою, жадна ґазета, якої би то не було партії, не згадала про нього. Тільки один «Дрогобицький Листок», який не міг пройти мимо цих випадків, згадує про події 14 і 15 квітня і то лише в формі поповстаневих рефлексій і осторог на будуче.

Затерто всякі сліди, акти доразового суду вивезено з Дрогобича і правдоподібно знищено. А ці моглиб більше розказати. Організатори же і керовники розбрелись по подавленню повстання по світу.

Українська буржуазія в Дрогобичі і її уряди, хоч знали, що український пролетаріят проти неї, хоч далекозоріщі з неї одиниці остерегали її перед всякими можливостями з цієї сторони і вказували на комуністичні настрої і агітацію серед робітників, селян і війська — все таки не вірила, щоби український пролетаріят міг повстати проти «української» влади, «рідної» влади ЗУНР. Очікувала повстання від польскої буржуазії і націоналістичної верхівки польського робітництва, але ніяк не могла зрозуміти, що українське робітництво само може правити собою і не потрібує такої «допомоги». І тому дрогобицьке повстання впало на неї мов грім з ясного неба. —

Безпосереднім товчком до повстання була спроба змілітаризування міської міліції, яка від певно-

го часу стала сіллю в оці української буржуазії. В цій міліції, якій в грудні 1918 року співала похвальні гімни, за її «національну свідомість», за її посвяту, — вичула вона свойого клясового ворога і тому рішила розбити цей озброєний робітничий кулак, розвязати її, перетворити на звичайну жандармерію і в тій цілі приділено на коменданта військового старшину, якому доручено проведення цієї мілітарізації.

Приготовлювання до повстання вже йшли раніш. Місяць перед повстанням, як це вже попередньо означено, делеґати міліції зголосилися у групи соціялістів- комуністів і заявили перед нею свою готовість на її наказ збройно повстати.

Мимо групи соціялістів-комуністів знайшлась під цю пору в Дрогобичі група революційно, комуністично настроєних, молодих військових, бувших учеників ґімназії і студентів, між ними Матківський, який в листопадові дні приймав активну участь в розброюванню мадярських військ в Дрогобичі. Совяк з Лішні, Вовк, Созанський і инші. Ця група військових мала звязки з подібними революційними групами в армії, в Станиславові, на фронті і инших містах. Провадилось приготування до повстання, яке мало вибухнути рівночасно в кількох містах і на фронті.

Підставою повстання в Дрогобичі мала бути міська робітнича міліція. Але тому, що її намагалися розвязати та мілітризувати, довше не можна було зволікати з повстанням.

По нарадах дня 13 і 14 квітня і по розробленню військового плану виступу, вибрано революційний комітет, який на зборах міліції, в імені нествореної ще робітничо-жовнірської Ради проголосив скинення влади З. У. Н. Р. і закликав міліціонерів до

виступу. На будинку міліції вивішено червоний прапор.

Зачинало темніти, як робітники міліціонери під проводом поодиноких членів Ревкомітету і своїх командантів виступили на місто і відділами направились в ріжні дільниці, розброюючи і арештовуючи зустрічних старшин. Обсаджено відразу пошту і телеграф, староство, суд і вязницю та випущено арештованних дезертирів. Занято Управу Пов. Нац. Ради і оточено Боєву Управу, в якій була більша кількість старшин, які ставили опір і почато з ними перестрілку. По півгодинному обложеню зломано опір старшин, розброєно їх і арештовано разом з начальником кур. отоманом Грабовенським, — відставлено всіх їх до Виділової Школи і там інтерновано.

Військова залога міста в силі одної сотні, закватирована за містом, коло малого залізничого двірця в т. зв. «депо», з радістю привітала відділ повстанців. Командантів сотні — старшин розброєно і інтерновано у Виділовій Школі. В бою зі старшинами Боєвої Управи зістав забитий тов. ІВАН КУШНІР, слюсар, що повернув з Росії свідомим комуністом і поранено Йосифа Малашенка. Ще цього самого вечора видав Рев. Комітет відозву до населення, подаючи до відома населення о перебранню влади в місті — Робітничо-Жовнірською Радою. Відозву написав тов. Г. М.

Найважніще зі завдань, яке поставили собі повстанці — Рев. Комітет, це обєднатись з військами Радянської Угорщини. Було пляновано пірвати до повстання Борислав, заняти полудневу частину Карпат і в цей спосіб створити єдиний революційний фронт з Червоною Угорщиною. Рівночасно постановлено було вислати делегатів, своїх лучни-

ків до Радянських Урядів в Харкові й Будапешті. Чи вислано цих делегатів-звязкових і чи дійшли вони — невідомо.

Раділи робітники Дрогобича. Мали владу в своїх руках. Жидівські робітники, трагарі, теж висловлювали своє задоволення повстанням, а польські робітники з «Польмін»'у, не Денасевичі і Коляжі, а сіра маса т. зв. в Дрогобичі «мазури», прибиті і стероризовані раніще, говорили, що тепер і ми відітхнемо трохи, цеж прецінь робітнича, наша влада.

Другого дня о год. 10-ій перед полуднем, т.-є. 15-го квітня появились перед великим головним двірцем військові відділи з панцирником.

Повстанці чи через неувагу чи через невміння, по захопленню пошти, не попсретинали всіх телефонічних сполучень з провінцією. З цього скористали облягані в Боєвій Управі старшини і повідомили військові залоги в Самборі і команду недалекого фронту, подаючи, що в Дрогобиччині повстали поляки і захопили місто. На таку вістку — «поляки повстали в Дрогобичі» — два курінi кидають фронт і з броневиком та гарматами рушають на Дрогобич. Один курінь їде залізницею і прибуває вже рано, у вівторок під Дрогобич. Парляментарем від повстанців до перших військових частин був тов. Михаць Гриць, який закликав їх прилучитися до повстанців. Військо, довідавшись правди про повстання, вагається, не рішається, занехує дальшого походу на місто і кілька годин заховує невтральність, вичікує. Аж коло полудня зі Самбора наспіває другий курінь з гарматами і поступово займає вулицю за вулицею.

Повстанці — Рев. Ком. заскочені і непідготовлені до такого скорого приходу війська — розпо-

рошуються і криються перед репресіями і розстрілами.

Військова влада проводить відразу масові арешти серед українського, польського і жидівського робітництва та війська. Арештовано тт. Грицька Михаця і Василя Коцка. Арештовано польських пепесівців Денасевича, Коляжа, Вольфа й инших. Арештовано також -тих жидівських трагарів, які раділи з перевороту. Арештованних ставлять під військовий суд. Матківський, Пастернак, Совяк і инші керовники повстання втікають і владі не вдалося їх арештувати.

Арештованих військовий суд ділить на змовників, до яких зараховує пепесівців Денасевича і др. і на 2) комуністів — Михаця, Коцка.

Про повстання 14 і 15 квітня в «Дрогобицькому Листку» ч. 34-35 з 20. квітня 1919 року в передовиці є слідуюча нотатка:

— **«Дрогобич дня 20-го квітня 1919 року. Дня 14 і 15 квітня с. р. був Дрогобич свідком подій, які довго позістануть в памяти людей.**

Група міліціянтів, молодших хлопців, пірвалася до нерозважного кроку, до перевороту серед війська. Річ з погляду мала, викликала великі наслідки, а навіть могла спричинити необчисленну шкоду для нашої держави. Здається, що ті, що виконували той замах, не здавали собі з цього справи, що роблять, натомісць дуже добре розуміли значіння того військового перевороту люде, що є безпосередніми свідомими моральними справцями, дорадниками цього перевороту, що певно дуже близько мусіли стояти в контакті з ворогами нашого народу».

А про урядування військового суду нотує цей самий «Дрогобицький Листок» в № 38-39 з 1-го травня 1919 року:

«Доразові суди в Дрогобичі».

«Засудом полевого суду Команди Нафтового Округа в Дрогобичі покарано карою смерти через ростріл: 1) дес. Миколу Терлецького (за злочин грабунку), 2)стрільця Миколу Берцюка — за злочин дезерції і грабіжи, 3) Миколу Михаця з Улична (за злочин грабунку), а понадто двох жовнірів 4) дес. Івана Ємчука і 5) дес. Миколу Турика (за злочин грабунку) засуджено на кару смерти, яку в дорозі ласки замінено тим останнім двом на 10 літ вязниці. На трох перших виконано присуд дня 18, 23, 25 с. м. Коло 16 стрільців в дорозі ласки звільнено від вини і кари. Оце наслідок тої злочинної аґітації, яка знайшла послуху серед деяких наших одиниць, побажаючи перевести личні порахунки і догодити своїй фальшивій амбіції, або низькій жадобі грабунку спричинили сумної слави події з 14 і 15 квітня на дрогобицькому грунті».

Ростріляний Микола Михаць в часі повстання в Дрогобичі обезброїв постерунок жандармерії в Уличнім.

Військовий суд, не могучи довести масі арештованих безпосередньої участи в повстанню, крім тов. Гриця Михаця, по кількох тижнях перед відступом українських військ з Дрогобича звільняє майже всіх арештованих. Тов. Гриця Михаця дає наказ перевести до Станиславова. Серед ескорти знайшлись його знайомі робітники з Тустанович, які в дорозі дають можливість втечи тов. Михацеві.

Дня 20-го квітня 1919 року видає Пов. Нац. Рада в справі подій 14 і 15 квітня відозву до населення повіту. Цікавий сам титул цієї відозви.

«Братя селяне й міщане. Товариші Робітники!» Чуєте, Криськи, Сосики і Левицькі називають робітника товаришем.

Дрогобицька українська буржуазія досвідчена вже в тім, що не можна безкарно всього обіцяти і не дати, у відозві цій не сипле більше обіцянками і приреченнями, як це зробила в листопадовій відозві, а може й тому, що задушила повстання і чула себе міцнійшою. Всю провину за квітневі дрогобицькі випадки спихає вона на «заздрісних сусідів зі сходу» і зі заходу **«а зі сходу йдуть на нас москалі-большевики, прибравши собі до помочі півдиких китайців, латишів і мадярів». Селяне, Робітники і Міщане, події послідніх днів в Дрогобичі показують на жаль, що злочинна агітація ворогів нашої держави найшла серед деяких наших одиниць послух... Горожане дрогобицької землі! Нехай ті події з 14 і 15 с. м. будуть відстрашаючими примірами, до чого може довести облудне і злочинне засліплення. Нехай вони стануть для нас осторогою, що тільки в законодатній дорозі і то поступово усунути можна лихі пережитки старої системи — та за охотою для нас до спільної позитивної праці над будовою власної держави».** Між підписами під цією відозвою є підпис тої організації, що її метою було стати **«центральним робітничим помічничим правительством Правительства З. У Н. Р. «Загального Заводового Робітничого Союзу»** і соціялістів для яких революція була **часом загального безголовя,** Др. Скибінського, Володимира Малинки, чорносотенного нині москвофіла і Василя Смиколіса.

ЧОМУ ДРОГОБИЦЬКЕ ПОВСТАННЯ ВПАЛО.

Найважнійшою причиною упадку дрогобицького повстання 14-го і 15-го квітня 1919 року бу-

ла відсутність політичнього провідника — Комуністичної Партії. Від перших боїв галицьких працюючих мас з австро-польською буржуазією і владою обшарників і бюрократії, через дальший стан загострювання класових протиріч, конфліктів і боротьби між працюючими масами Галичини а українською буржуазною владою, до дрогобицького квітня і далі, — бракує їм масової, революційно-витриманої, досвідченої в боротьбі, політичної організації. Слабість і молодість компартії заважила на поразці німецької, австрійської революції та Угорської Радреспубліки 1919 року.

Без досвідченого в боях з буржуазією політичнього керовництва — учив Ленін — пролетаріят не може перемогти влади капіталістів.

Цю правду пізнав західно-український пролетаріят в 1918-19 роках, в першу чергу бориславсько-дрогобицький і в лютій запеклій боротьбі з буржуазією і обшарниками та фашизмом творить партію, висилаючи в її комуністичні лави своїх кращих представників. Такою партією, цим революційним вождем західно-українського пролетаріяту і бідноти і середняка села, в щоденній іхній боротьбі і в остаточній розправі з польським фашизмом та його українськими сателітами, в боротьбі за соціяльне і національне визволення стає наша Комуністична Партія Західної України.

Група «соціялістів-комуністів», маючи в певній мірі сектанський характер, а ще менше група військових, комуністично-настроєних молодих хлопців, не могла заступити в дрогобицькому повстанню комуністичної партії, бо не були вони масовою організацією, не мали досвіду, ні політичного, ні організаційного. Вони не старалися завоювати

впливів серед широких робітничих і селянських мас, не старались позискати їх в щоденній боротьбі дрогобицького робітництва о часткові вимоги. Соціяль-комуністи були несконсолідовані, розпорошені, не здисціпліновані.

Група «соціялістів-комуністів» не вміла загніздитися в гущі робітництва по фабриках і варстатах, не вміла вязати загальних центральних, чолових кличів зі щоденними частковими домаганнями, не вміла керувати акціями та висувати своєчасно відповідні мобілізуючі кличі і гуртувати маси навколо них. Група соціялістів-комуністів в Дрогобичі не розуміла ще, що Робітничі Ради є безпосередніми революційними органами пролетаріяту в часи революції, і фактичними органами його влади по перемозі революції. Без сумніву, час 1918-19 рр. був безпосередньо-революційним моментом і треба було творити Робітничі і Селянські Ради. Але ці Ради мали бути політичними революційними органами влади і мали перебірати всю владу в свої руки. Тим часом дрогобицькі соціялісти - комуністи, мимо найкращих своїх замірів, через несвідомість перетворювали Робітничі Ради на звичайні фабричні і копальняні комітети.

Робітничі Ради в Стебнику, Дрогобичі і Бориславі, які організували соціял-комуністи, повинні були стати фактичними органами влади робітників цих місцевостей, повинні були обєднатися в Пов. Робітничо-Селянську і Жовнірську Раду, в протиставленню до буржуазної Укр. Пов. Нац. Ради — змобілізувати навколо себе увесь пролетаріят, бідноту сіл повіту, виперти і повалити Укр. Нац. Раду, так як здобула собі позиції Робітнича Рада Ленінграду в 1917 році.

Далі соціял-комуністи не зробили нічого, щоби притягнути до участи в повстанню польського і жидівського робітника. Вони не зуміли підійти безпосередньо до цих робітників з агітацією, з кличами єднання в боротьбі за соціяльні і економічні вимоги, за соціялістичну революцію.

Поважним засадничим недостатком групи соціял-комуністів було нерозуміння ролі боротьби селян за землю в загальній революційній боротьбі проти буржуазії, а через це не провадили вони в цім напрямі жадної роботи. Не вязали боротьби селян за землю з боротьбою за робітничо-селянську владу.

Над соціял-комуністами тяжив ще цей впрост згубний для українського соціяльно - національного руху — леґалізм — вони не позбулись залишків соціял-демократизму.

Всі помилки, які поповнила група соціялістів-комуністів в Дрогобичі 1918 і 1919 року не зменшують зовсім її історичного значіння. Були це перші піонері комуністичних ідей на грунті Дрогобиччини, ідейні і повні посвяти революціонери.

Проте треба визнати, що повстання не було політично підготовлене.

Революційний комітет не спромігся навіть видати політичної програмової відозви і тим робом не виказав широким робочим масам соціяльного і пролетарського характеру повстання. По захопленню влади не скликав віч і згромаджень по фабриках і копальнях, не скликавши цієї самої ночі робітників, не старався поповнити свойого складу робітничими делеґатами безпосередно з фабрик і копалень та сіл. Не вислав аґітаторів по революційних селах, щоб закликати селян до повстання, до захоплення землі, як це було 1-го ли-

стопаду, не закликав селян до Дрогобича, для оборони його перед евентуальним і неминучим наступом української буржуазії.

Це політичні помилки. Було досить і організаційних і стратегічних. Насамперед поповнено великий блуд, що вчасно не було занято пошти і телеграфу і не поперетинано всіх телефонічних сполучень Дрогобича з провінціями і другими містами. Цим дано було можність Боєвій Управі перед її арештуванням повідомити телефонічно Самбір і військові команди на фронті. Не обставлено міста, щоби ніхто не вийшов з нього і не повідомив передчасно військових білих команд. Не приступлено до організації нових червоних військових відділів. Не використано солідарности залоги зі сотні стрільців, не зроблено нічого, щоби озброїти робітників. Помилкою було, що Рев. Комітет не передбачив того, що українська буржуазна влада вишле до подавлення повстання свої війська. Належало на цей випадок повести серед тих військ сильнійшу аґітацію і популярізувати братання повстанців з військами та намовити їх до переходу на бік Ревкому. Історія з першим наспівшим курінем на головнім двірці сама за себе говорить, — легко це можна було зробити.

В кожному разі, коли не можна було оборонити Дрогобича треба було не розпускати відділів, а відступати з ними на полудень, на Борислав і там в гущі робітництва, поповнюючи свої ряди, ставити опір. А як і це не вдалось — відступати далі в гори, — в Карпати, до робітничої Східниці, до Турки і вести партизанську війну або переходити на Закарпатську Україну, яка була в той час червоною.

В революції раз здобутих позицій не вільно здавати без бою!

На усправедливення провідників говорить їхня недосвідченість і молодість. Всі в той час в Галичині були переконані, що революцію в Росії зробило військо, а ленінградський пролетаріят вже прийшов на готове, приняв владу од війська, як дарунок. Це саме думали вони повторити і в Дрогобичі. Числили, що як прийде військо на відсіч, вистарчить сказати одне слово — влада Робітничо-Жовнірської Ради — і війська перейдуть на їх бік і т. д. і т. д.

Дрогобицьке повстання, мимо цілого ряду помилок, мимо слабости і невитриманности, всеж було виразно революційним виступом дрогобицького пролетаріяту, було доказом його клясової свідомсти і розуміння потреби боротьби за владу, за диктатуру пролетаріяту. Був це перший збройний виступ пролетарського Дрогобича в боротьбі з буржуазією, в боротьбі за соціялізм.

Дрогобицький квітень 1919 року має величезне значіння для працюючих мас Західньої України і тим 14-е квітня Дрогобича є ще більш рідним і памятним українським працюючим масам.

ДО ДАЛЬШИХ БОЇВ.

Революція в Галичині 1918-19 р. р. упала. Пропали на марно тисячні жертви і змагання українських працюючих мас. Зрадила боротьбу українська буржуазія разом з провідниками радикалів і українських «соціялістів».

Повернули назад прогнані в листопадові дні польські пани та ще більше, як колись за Австрії, зміцнили своє панування, посилили визиск, терор. Допомогли цьому «свої» «рідні» Нац. Ради Криськів, Сосиків, Луцьких, Левицьких та инших.

Нестрашна була українській галицькій буржуазії в 1919 р. влада Дзєдушицьких, Ґолуховських і нафтових королів — більш небезпечними були для неї соціяльні вимоги українських працюючих мас — їхнє революційне наставлення. Ліпше було для Бачинських і Макухів, та для дрогобицьких Криськів і Сосиків здати Галичину арміям Пілсудського і Галлера, хоч би й Денікіна, аніж віддати провід боротьби в руки самих мас. Клясові інтереси переважали над усе. Армія «білого орла» не рушала їхніх маєтків, нафтових уділів і клясових привілеїв. Натомість на них посягали вже Дрогобич, Ролів, Борщівщина, Золочівщина і Підгаєччина, та инші. Піддалися українські буржуазні і дрібнобуржуазні верстви імперіялізмові польської буржуазії і обшарництва, помирились з фактом окупації. Не піддався лише зах.-український пролетаріят і сільська біднота, які провадять боротьбу. Вже більше як 10 років провадиться ця боротьба з клясовими ворогами, з окупантами. Стелять трудящі поле бою головами найкращих своїх синів, поливається то поле кровю. десятки тисяч заповнюють вязниці, але не лякаються революціонери шибениць, розстрілів, досмертних тюрм, — і в бою не уступають.

Від оборони трудящі Зах. Україні переходять фронтом, обєднаним з працюючими мас Польщі, до атаку. Міцніють лави антифашистівського фронту працюючих Польщі. Що раз сильніще напирають вони на підстави фашистівської диктатури і польської буржуазної окупації. Побіч польської буржуазії, загрожена цим натиском зах.-українських працюючих і українська її галузь. Обєднуються Радзівілли, Левицькі і Луцькі в один фашистівський табор та посилюють ще більше свій визиск і терор; готуються до збройного на-

паду на державу робітників і селян, підготовлюють війну проти Радянського Союзу, проти Радянської України.

Чуючи наживу вилазить з нор розбите революцією чорне гаддя москвофільства. З'являються на поверхні політичного життя огидні лакеї і чури української буржуазії, Петлюри і Денікіних — всякі Бачинські і Макухи та Темницькі і Старосольські. Поспішають всі ті соціял-фашисти на поміч своїм хлібодавцям і під соціялістичною маркою, лівими фразами пробують розбити одноцілий фронт працюючих мас Західньої Україні і Польщі: намагаються вкрастися в їхне довіря, оплутати, затруїти ядом націоналізму й угоди їхні душі і мозги, спаралізувати іхню волю. Встають викинуті українським пролєтаріятом зі своїх лав Ганкевичі з УСДП і дрогобицькі харчові комісарі Скибінські та знюхуються з Гавзнерами з ППС, з цими самими, для яких український робітник є «дзічов гайдамацков», полегшують українській соціял-угоді роботу ренегати з КПЗУ і сельробу правиці. Це все один «соціялістичний» загін польського фашизму на Західній Україні. Невпинна боротьба з цим зфашизованим табором та збройне повстання зах.-українських працюючих мас разом з працюючим людом цілої Польщі призведе до переможного поступу революції в цілій Польщі і на Західній Україні.

Лише у єднанню боротьби українського пролєтаріяту з пролєтаріятом цілої Польщі, у спілці з біднотою і середняком села, лише тоді, коли на чолі національно-визвольного революційного руху на Західній Вкраїні як показав нам 14-ий квітня Дрогобича) буде пролєтаріят, буде Комуністична Партія Західної України, — виконають зах.-українські працюючі маси заповіт дрогобиць-

ких повстанців з перед 10-ти років, доведуть іхню спробу до здійснення, добудуть владу, дадуть селянинові землю, виборють Радянську Польщу і прилучення Західної України до Радянської України.

Дрогобич, квітень 1929 року.

ВИДАННЯ СОЦІЯЛІСТІВ-КОМУНІСТІВ.

„Пролетарі всіх країн єднайтесь"

А. БАХ.

СОЦІЯЛІСТИЧНЕ ГОСПОДАРСТВО.

(Переклад з російского).

ДРОГОБИЧ 1919.
Накладом В. КОЦКА і Г. МИХАЦЯ.
З друкарні Й. Левенкопфа в Дрогобичи.

грудні 1918 року Робітнича Рада в Стебнику, що нараховувала до 300 організованих салінарних робітників.

Зі зростом наших впливів зростали і побоювання «Національної РАДИ» Дрогобича що до розвитку нашого руху. За нами почала слідкувати розвідка «Національної РАДИ», так звана У.В.В., слідкувати за домівками наших конспіративних зібрань, тощо. Національна Рада вирішила вжити репресій проти нашої організації, вислідкувати місця наших зібрань та розганяти їх. Для цієї мети спроваджено було кінні відділи міліції зі Стрия, бо до місцевої міліції, якої симпатії були на нашому боці, вони не мали довір'я. Але-ж ім ніколи не вдавалося відкрити місця наших зібрань тому, що про всі небезпеки нас вчасно повідомляли. З другого боку, «Національна РАДА» рішила паралізувати нашу роботу підступом. Вона вислала бувшого особистого секретаря Вітика - Бардаха на переговори. Бардах від імені «Національної РАДИ» запропонував легалізацію нашої організації та декілька місць в Комісаріятах. Ми відразу відкинули цю пропозицію вважаючи, що нас хочуть купити, а одночасно виявити нашу організацію, щоб її можна було легше ліквідувати в слушний час.

Ми категорично відмовилися від таких пропозицій. Цікавим було обличчя Бардаха. До розпаду Австрії він був особистим секретарем Семена Вітика. По українськім перевороті він з'являється на терені Дрогобича знов біля Вітика. Він одразу з'явився до нас, заявив, що він комуніст, що симпатизує нашим групам, що він готовий допомагати нам в роботі, взятися редагувати газету в комуністичному дусі, тощо. Але дальше балачок не йшов. Навпаки, иноді в балачках він виявляв страх перед приходом цих «варварів» більшовиків, що

йшли з півночі. Він лякався, що вони можуть не зрозуміти його симпатій до комунізму тому, що його зовнішній вигляд не дуже схожий на пролетара (він дуже товстий). «А його жінка носить капелюха». От, як розумував Бардах. І взагалі замість наражувати себе на неприємности від північних «варварів», він волів ссати з У. Н. Р. смачний нафтовий нектар, як це робили Скибінський, Калинович та инші соціял-демократи. — Наша робота потроху посувалася вперед. Однак, вона не мала певної системи, плану та зв'язків з такими ж організаціями в инших місцевостях. Ми сильно відчували потребу якогось центру, якихсь спільних і авторитетних директивних органів та поки що нам прийшлося шукати шляхів своїми силами, і. т. робити помилки та зазнати врешті поразки. В нашій роботі гостро відчувалося потреба комуністичної літератури, преси, тощо. Однак, у нас не було на це ані матеріяльних засобів, ані відповідних технічних можливостей. Вкінці з великими труднощями нам вдалося видати з економічних нарисів Баха, розділ про «Соціялістичне Господарство». Брошуру видано з початку 1919 року під фірмою Соціялістів-Комуністів, накладом В. К. і Г. М.

В передовій писалося: (цитую з оригіналу) «Оце видаємо у світ коротенький нарис соціялістичного господарства. Про конечність появи того нарису хіба нема чого говорити. У нас такий страшний недостаток літератури, так мало людей познайомлених з основами соціялізму і таке хибне розуміння завдань соціялізму, що аж сором».

І тому, поява цього нарису, конечна, тим конечніша, що на наших очах починає творитися новий устрій, устрій рівності, волі, братерства і економічного добробуту — устрій соціялістичний. А

хто ставить таму цьому економічному розвоєві, хто старається задержати капіталістичний устрій, хто бореться проти тих, що ідуть на стрічу новому ладові, — цей не розуміє своїх власних інтересів і інтересів будущих поколінь, цей хоче задержати ріку в її бігу, та закидає собі петлю на шию, котра скорше чи пізніше його здусить»... і т. д. Тут ясна установка на соціяльну революцію, на диктатуру пролетаріяту. Брошура стала дуже популярною, видано її біля 1.000 примірників. Польські та жидівські робітники зверталися до нас з проханням видати цю брошуру на польській та жидівській мовах та в нас не було для цього потрібних коштів і ми не могли вдоволити їхнього бажання.

Під натиском робітництва соціял-демократи в січні 1919 року скликають, в приміщенні повітової Каси хорих в Дрогобичі, загальні збори робітників Дрогобиччини. На збори у великій кількості прибули представники-робітники з Дрогобича, Борислава, Тустанович, і Східниці, що репрезентували собою до 10.000 робітників округи. Ці збори довели нікчемність впливів соціял-демократів. До складу Президії вибрано серед бурхливих оплесків В. К., який виголосив півторагодинну промову про Жовтневу Революцію на Сході та становище галицького робітництва вже за існування Національної РАДИ. Він закликав робітників піти тим самим шляхом, яким пішли робітники бувш. царської Россії. Його промову вислухано з великим захопленням, так, що пізніші виступи соціял-демократів (Скибінський, Малинка) були зустрінуті глузливими репліками та сміхом. Запропоновану автором цих рядків резолюцію, де, між иншим, був заклик розігнати «Національну РАДУ», встановити владу РАД та надіслати братерське привітання Раді робітничих, селянських та червоно-армійських

Депутатів у Москві і Харкові було принято бурею оплесків.

Ці збори, на яких було присутніх кілька тисяч робітників, та прийняття таких радикальних резолюцій залякало дрогобицьку «Національну РАДУ». Тодішній соціял-демократ і голова Нац. РАДИ в Дрогобичі С. Вітик був дуже схвильований. Соціял-демократи потерпіли повну поразку і більше не наважувалися скликати своїх зібрань аж до розвалу З. У. Н. Р. Вони побачили, що симпатії робітників на боці комуністів, взялися за репресії. Маючи владу в своїх руках вони розв'язали Робітничу РАДУ в Стебнику, а деяких членів революційної організації звільнили з роботи. Між иншим, звільнено з праці В. К., що був душою робітничої Ради в Стебнику.

Не зважаючи на ці репресії під ударами яких ми змушені буди цілком перейти в підпілля, наші впливи постійно росли. Ми розвинули агітацію серед міліції та військових частин. Важке становище на фронті, відхилення пропозицій більшовиків про утворення спільного фронту проти поляків, охорона панських маєтків та відхилення реалізації соціяльно-економічних реформ, — все це створювало відповідні настрої серед стрільців. Поширюється думка про потребу організації сіл для рішучого збройного виступу. Тоді то в Дрогобичі повстає військова організація з виразною орієнтацією на Радянський Союз. На чолі її стояли Петрикевич, Коссак, Кішко, Флюнт, Матківський і Вовк. Організація в короткому часі здобула симпатії серед всієї дрогобицької залоги. Перед вела міліція, що була зовсім збільшовизована, та на 90 відсотків складалася з робітників та бідного селянства.

«Національна РАДА» зрозуміла, що вона сидить на вулкані і вирішила вжити енергійних заходів для ліквідації революційних настроїв. Вирішено розброїти і вислати на фронт найбільш збільшовичену частину залоги міста — міліцію.

Для цього мали прибути військові відділи зі Стрия тому, що дрогобицьким військовим частинам не довіряли. Справді, обставини були для нас сприятливі, -- скрізь зростало незадоволення політикою «Національної РАДИ», а військові частини тільки й жили думкою про розплату зі своїми панами.

14 квітня 1919 року о 3-й годині нас сповіщено через одного з керівників військової організації — Флюнта, що вони одержали таємне повідомлення, про намір «Національної Ради» розброїти міліцію найблищої ночі. Тому революційна військова організація вирішила ще цього вечора повстати. Ми негайно скликали нараду, на якій був присутній і В. К. Для нас цей виступ був завчасним, ми були заскочені, не знали як поставиться до повстання Стрий й Самбір. Проте, не зважаючи на все, того ж вечора почався виступ. Біля 7-ї години почалася стрілянина. Наш план був: захопити всі важливші пункти міста, як пошту, телеграф, суд, склади амуніції, домівку «Боєвої Управи» та заарештувати всіх офіцерів. На кожний бойовий відділ було покладено певне завдання. Один відділ мав заняти пошту і телеграф, другий — склади амуніції, третій — мав заняти суд, і звільнити в'язнів, а на міліцію покладено найважливші завдання — зайняти «Бойову Управу». Всі ці пункти було взято без бою. Ціла залога міста (300 чоловік) разом із жандармерією перейшла на бік повстанців. Вийняток становила домівка «Боєвої Управи», де була зібрана вся офіцерня і яку довелось здобу-

вати. Був план оточити «Боєву Управу» зі всіх боків і зайняти силоміць. На чолі одного відділу до будинку «Боєвої Управи» вдерся оден з членів організації тов. Кушнір і скомандував до зібраних офіцерів: «руки в гору»! Однак несподівано посипалися постріли з боку зібраних офіцерів. — Цими пострілами був вбитий тов. Кушнір, а одного повстанця поранено.

Тов. Кушнір — це перша жертва Дрогобицького повстання. Сам він робітник-металіст; був одним з відданіших справі товаришів. Як австрійський солдат попав він у російський полон, де був участником Жовтневої революції. Там перейнявся ідеями великого Жовтня і повернувшись з полону, розповсюджував ці ідеї в Галицькій Армії. Почався наступ на «Бойову Управу». Повстанці почали зі всіх боків кидати бомбами. Офіцери побачили, що їм більше не вдержатися. Потайним виходом через пивницю їм пощастило втікти з домівки «Бойової Управи». Частину їх пізніш, повстанські патрулі заарештували на вулицях міста і посадили до вязниці. Місто було в руках повстанців. Вулицями ходили повстанські патрулі та охороняли порядок.

Домівка міліції стала штабом повстанців. Покищо неясним було, в чиїх руках головний залізничий воксал в Дрогобичі. Деякі повстанці повідомляли, що ніби дворець в руках відділу З. У. Н. Р., надісланого зі Стрия. Мені доручено поїхати і провірити становище. Взявши вантажне авто, 40 повстанців та два кулемети, ми поїхали в напрямі до воксалу. На тисячу кроків од воксалу ми зупинили авто, а 3-х чоловіка пішли на розвідку. Ми без перешкод прийшли на воксал і з револьверами в руках зайняли команду воксалу. Тут ніхто не-

ставив збройного опору. Ми негайно скликали стрільців, поінформували про переворот та закликали до приєднання. Стрільці з ентузіязмом прийняли цей заклик. Залишивши на вокзалі свою команду, ми подалися на міліцію.

Там я настоював на тому, щоб негайно скликати всіх міліціонерів для встановлення твердого керівництва та плану дальшої акції, тим більше, що деякі керівники повстання, як Матківський, Вовк десь щезли і їхня поведінка видалася доволі підозрілою. Я наполягав на тому, щоб негайно видати відозву до робітників та доручити тов. В. К. керування повстанням. Тоді, присутні на міліції Петрикевич, Коссак та інші погодилися з моїми пропозиціями. Проте, не все можна було виконати. Зібрати міліціонерів - повстанців не можна було. Частина захоплена перемогою розбрилася, а решта берегла порядку в місті. Тому, зібрання повстанців було відкладено на другий день. По В. К. вислано машину, а мені запропоновано написати відозву. Зараз же видано наказа за підписом Жовнірської РАДИ, де повідомлялося, що «Національну РАДУ» повалено, влада перейшла до Жовнірської РАДИ. Одночасно відозва закликала населення до спокою, загрожуючи розстрілами за порушення публичного спокою. Наказа надруковано у ночі з 13 на 14.IV і зараз же розліплено його на мурах міста. Сама відозва мала появитися слідуючого дня.

Тимчасом у ночі в товаристві кількох повстанців ми пішли провірити склади зброї, казарми, пошту, телеграф тощо. Далеко не все було в належному порядкові. Деякі стрільці з поблизьких околиць розійшлись домів. Біля 12-ї години ми вернули на міліцію і довідалися, що зі Самбора вислано карну експедицію для подавлення повстан-

ня. Після короткої наради було вислано мене на чолі кількох чоловік на вокзал, де ми мали чекати на приїзд потягу. Наш план був пустити відділ на вокзал, викликати офіцерів і тут же їх заарештувати. Знаючи настрій стрілецтва, ми певні були здійснення свойого плану. Незабаром поїзд з карною експедицією обережно під'їхав до вокзалу. Бачучи, що на вокзалі спокійно, офіцери вирішили вийти з вагону, наставивши кулемети на вокзал. Наші стрільці негайно їх оточили і запитали, чого вони приїхали. Офіцери заявили, що їх повідомлено, що бараби*) збунтувалися і вони приїхали їх заспокоювати. Я поінформував їх в чому справа, і вони заявили, що приєднуються до нашого повстання. Проте, пробувши до ранку, вони повернулися до Самбора. Цей випадок з самбірськими стрільцями як найкраще відбивав собою тодішні настрої військ З. У. Н. Р., що його можна було використати за наявности відповідної організації та відповідного керівництва. Але цього якраз бракувало. Як говорилося спочатку, в момент, коли довкруги зростало обурення політикою Національної РАДИ, а вона сама почувала, що сидить на вулкані, в такий момент сильна підпільна організація на цілому терені З. У. Н. Р. могла відіграти рішаючу ролю в революційному русі Західньої України. Але в тім то і була біда, що такої спаяної організації не було, а — були лише відірвані організації без звязків, досвіду та виразної лінії. В Станиславові мав тоді існувати якийсь центр, але про нього ми нічого не знали. Вони не пробували нав'язати зв'язків з иншими організаціями, що існували по різних місцевостях, вони не вважа-

---

*) Барабами називали бориславських робітників.

ли за відповідне зв'язатися і з дрогобицькою організацією, про яку всім було відомо, а вели «велику політику» в Станиславові, яка нікому жодної користи не принесла.

Ідучи на вокзал, ми вислали авто по В. К., щоб з ним порадитися, що далі робити. В. К. приїхав і в домівці Жовнірської Ради відбулася нарада. Дуже шкода, що я не міг бути на цій нараді, від якої залежав успіх дальшого повстання. Коли-б В. К., відомий робітничий діяч, людина надзвичайно популярна в окрузі, станув був на чолі повстання це в значній мірі зміцнило б наше становище. Коли я вернувся з вокзалу, В. К. вже не було. В штабі Жовнірської Ради вартувало декілька повстанців. Ніч була неспокійна й треба було вартувати.

Ранком в домівці Жовнірської Ради я зустрінув деяких арештованих, між ними і б. Коменданта міста — сотника Грабовенського. Він зняв свої офіцерські відзнаки і заявив готовість підкоритись й допомагати Жовнірській Раді. Чи він робив це щиро, про це годі зараз казати, але згодом я чув, що він, після арешту Жовнірської Ради, нібито мав за неї заступатися.

Незабаром нам донесено, що Начальна Команда військ З. У. Н. Р. постановила негайно ліквідувати повстання. З цією метою вона навіть стягнула 2 броневики й 2 батальони війська — один з польського фронту, другий зі Стрия. Ясно, що ставити опір чимало значнішій силі противника, за наявности приблизно 500 чол., що були в розпорядженні Жовнірської Ради нам і не доводилось. У нас був, справді, план негайно мобілізувати робітничі відділи та організувати оборону, в першу чергу перерізати залізничні шляхи та повести бій за містом, далі, сполучитися з м. Кошицями, де саме

тоді мав стояти Червоний корпус Радянської Угорщини, але здійснити цього плану нам не пощастило, бо негайний наступ З. У. Н. Р. став на перешкоді. Очевидно, коли б не нагальний наступ військ З. У. Н. Р., коли б Жовнірська Рада змогла була зорганізувати й консолідувати свої сили, то хто зна, чи перемога не була б на нашому боці. тим більш, що з нашого боку мала стати до бою піхота й кінна міліція (150+60 чол.), та до 300 стрільців залоги, що загалом становило вже поважну бойову силу.

Дня 15 Квітня в полудне наша кінна розвідка стрінулася з розвідкою військ З. У. Н. Р. Після короткої перестрілки розвідка повернула до міста і сповістила, що війська З. У. Н. Р. готуються до наступу з двох сторін — зі стрия та Самбора. За містом на Заліссю установлено батарею, зложену з 4-х гармат, звернену на місто та приміщення Жовнірської Ради. В короткому часі з'явилася в штаб Жовнірської Ради делегація від З. У. Н. Р., зложена з попа Рудницького і якогось полковника, і поставила Жовнірській Раді ультіматум до 2-х годин здати місто, бо в противному випадкові, почнеться бамбардировка. (Треба зауважити, що деякі керівники Дрогобицької «Національної Ради» в час повстання втекли з міста, щоб шукати допомоги проти повстанців. Між ними був і відомий спекулянт — піп Рудницький, що за існування З. У. Н. Р. переховував у себе польських офіцерів). На зібранню Жовнірської Ради рішено було здатися, не маючи виглядів на успіх. Справді, деякі заявляли готовність краще покласти голову, ніж здатися. Однак, більшість була за те, що поки краще відступити та заховати сили для відповіднішого моменту.

Ввечері, ввійшли до міста війська З. У. Н. Р..

Почався дикий розгул Коломийського полку та офіцерської банди з відомим начальником контррозвідки З. У. Н. Р. — Коником. Над арештованими нелюдськи знущалися, роздягали на вулицях, били прикладами куди попало, тощо. Ця дикунська розправа над повстанцями залишиться одним з найганебніших документом в історії З. У. Н. Р.

Число заарештованих росло що-хвилини. Приміщення повітової вязниці та суду були переповнені арештованими. Заарештовано сотні людей. Частину з них відправлено до карного закладу за містом.

15 березня арештовано мене з братом та 80-річним батьком. Нас закуто в кайдани, відведено до тюрми і вміщено в кімнаті, де було 30 чоловік.

Там я зустів заарештованого тов. В. К. Другого дня нам поставили вимогу виявити свою партійну приналежність. Ми разом з В. К. заявили себе комуністами, хоч знали, що така заява може мати дуже небезпечні для нас наслідки. Проте, ми вважали, що, за тодішніх обставин скривати своє політичне обличчя було би злочином.

Три дні нас держали в приміщенню суду, в жахливих умовах. 4-го дня мене і В. К. під конвоєм сотні стрільців відведено до карного закладу за містом. Наш похід робив враження, що нас ведуть на розстріл. В карному закладі мене роз'єднано з В. К., і нас було поміщено в окремих камерах. На другий день мене викликав Прокурор Частка на допит. Він показав мені черновик писаного мною і опублікованого наказа до населення за підписом Жовнірської Ради і заявив, що докази моєї участи в повстанню наявні. Він дозволив мені бачитись з моїм оборонцем. Цей прийшов і заявив, що моє становище дуже критичне, тим більше, що проти мене ви-

сунув важкі обвинувачення, відома, на дрогобицькому терені креатура офіцерів З. У. Н. Р. — Петро Бабяк. Він говорив, що я ніби мав керувати наступом на «Боєву Управу». Дня 20-го березня 1919 року зібрався над Жовнірською Радою наглий військовий суд. Прокурор Частка (чех по національності) прочитав акт обвинувачення, в якому говорилося, про державну зраду та утворення більшовицької влади Рад. Одначе, суд над Жовнірською Радою все-таки не відбувся із-за суперечки між оборєною та прокурором про компетенцію суду. До речі, Національна Рада побоювалася, що надто гостра розправа може викликати заворушення серед населення, що симпатизувало повстанцям.

Та того-ж самого дня відбувся наглий військовий суд над групою повстанців села Улично. Панська влада З. У. Н. Р. давала ще себе сильно знати і на селі. Наказні комісари чинили сваволю, жандармерія проводила реквізиції, переслідувала за нарушення панського майна, тощо. Отже, коли на село дійшли вістки про повстання, місцеве населення зараз же відгукнулося на це. Так було в місцевості Уличнім. Група повстанців напала на відділ місцевої жандармерії, розброїла його і потурбувала. За це й віддано 18 чоловіка під суд і всіх їх засуджено на кару смерти. З них 3-х розстріляно, а иншим кару смерти замінено довгорічною тюрмою.

Між розстріляними був надзвичайно ідейний селянин - бідняк Михайло Михаць.

Розстріли відбувалися на подвір'і вязниці карного закладу. Жовнірі З. У. Н. Р. відмовлялися стріляти засуджених, за що ледве не попали під наглий суд. Лише польова жандармерія доконала

цього ганебного акту. Сальви були невдачні і через годину нещасних жертв добивано револьверами.

З розстріляних стягнуто одежу, взуття і закопано на вязничному кладовищі. Другого дня приїзджали рідні розстріляних, розкривали могили, клали небіжчиків в домовини і вдруге іх ховали. Плач, зойки, стони...

Жорстока, дика, варварська, болюча картина, яка на завжди врізалася в моій пам'яті.

Так закінчилося повстання дрогобицьких робітників проти буржуазної влади З. У. Н. Р. Іхній виступ — це була перша спроба утворити владу Рад на Західній Україні, і з ними Національна Рада жорстоко розправилася.

Це дало змогу галицьким підпанкам ще деякий час нажитись на спекуляції та розкрадуванні народнього добра.

Ці підпанки почували, що їхнє панування недовге і тому, обома руками загрібали те, що давалося загребти.

Жовнірська Рада очікувала свого присуду. Одначе, суду довго не було. Тимчасом прийшла нова військова сторожа, що поставилась до нас дуже прихильно. Часом на прогульці конвойні стрільці, дружили з заарештованими та виявляли своє ворожe відношення до влади З. У. Н. Р.

Були випадки, коли військова варта віддавала свої кріси заарештованим та пропонувала звільнення. А коли старшини звертали увагу конвойних стрільців на іхню поведінку з арештованими, ці відповідали: «Якщо вам не подобається, то конвоюйте самі».

Так ми просиділи 6 тижнів в очікувані присуду.

Одначе, ми його так і не дочекалися. Банди Галлера прорвали фронт і скорим маршом наближалися до Дрогобича. Коли почалася евакуація Дрогобича, то й нас всіх повстанців під міцною ескортою відправлено було в напрямку до Стрия. В дорозі сторожа, що в більшості складалася зі співчуваючої нашому рухові гімназійної молоді і робітників, дала нам змогу втекти.

Фронт наближався, — військо Галлера тиснуло галицькі війська все сильніще й сильніще. Паніка охопила все місто. Не могли дати опору ті верхи, що ше недавно дали приклад розпусти, грабунку й своїх кишенькових інтересів. Почалася втеча.

Тікали в першу чергу ті, що загарбали майно —намагаючи врятувати своє «дорогоцінне» життя, щоб повернувшись продовжувати «славетні» махінації.

На один момент, всього на одни день, цим «героям нації» вдалося стримати відступ за допомогою стрийського полку, але було запізно, — бо хоча цей кінний козачий полк, по геройски виставив груди на захист волі, вимріяної батьківщини — в нього не було вже попередньої міці.

Під враженням дезертирства панків — офіцерів і під враженням задушеного дрогобицького повстання — про який козаки цього полку знали від втікачів (козаки в масі своїй співчували повстанню) — він захитався й одступив.

До міста увійшли війська генерала Галлера в нових одягах, добре відкормлені та озброєні найновішими гатунками французької зброї.

Війська Галлера повторили ще більш організовано і вишукано переслідування всіх елементів що брали участь в соціяльно і національно-визволь-

нім русі. Десятки тисяч селян та робітників запроторено до вязниць та концентраційних таборів (Вадовичі, Домб'є, Пікуличі, Помор'є).

Проте молоді паростки свідомого клясового пролетарського руху, що за браком досвіду і певних міцних організаційних форм виявили себе в бунтарському спалахові на теріторії Дрогобицького повіту (найяскравішим виявом якого було дрогобицьке повстання) жили і повільно нав'язуючи між собою контакт, обернулися в перші, поразкою загартовані, суто-пролетарські осередки Компартії Західної України.

Гнат Бриль.

ІСТОРІЯ З «НОЖАМИ В СПИНУ».

(Замісць післемови).

Кожен міщух зі Самбора, Калушу або з Куликова, будь то адвокат, будь то «пан доктор», будь то просто пан посол Паліїв, ніколи не промине нагоди проголосити себе носієм «великих ідеалів визволення українського народу», незалежно від того, чи належить він до УНДА, яке щоразу самовіддано знижує ціни на ці ідеали, або до УСДП, яке передбачливо, відразу продається за собівартістю.

Де тільки береться у них здатностей та такого вміння розхвалювати свій товар, де тільки береться в них відповідний запас слів? «Ми мужні і безпощадні»... «Ми сміливі і безкомпромісові...», «Ми нікому не дамо стати на перешкоді розбудові соборної України», «Ми ті, які»... і т. д. і т. ін.

Доброзичливо сміючись, польська фашистська цензура охоче дає можливість Паліївим, Бачинським та Ганкевичам бавитися в героїв, у визвольників нації; це не шкодить, це, навпаки, корисно.

Особливого патосу й сили набирають голоси адвокатів, коли вони починають згадувати, як вони в минулому «визволяли» Україну, та які кожен з них, зокрема, і всі разом мають заслуги на цьому важкому полі. Люди, які торгували робітничо- се-

лянською кров'ю під цісарськими орлами, під «головним отаманом», під «визвольними стягами» Денікіна, і торгують нею тепер під паном маршалком, ще дотепер називають цей свій гендлярський фах — «героїчною боротьбою». І щодалі від часів 1918—20 років відходять ці «герої», то більш «героїчною» починає їм здаватися минула, з дозволу сказати, акція.

Ось, у тих днях і Паліїв загадав за минуле. В № 48-му «Нового Часу», в статті «Огида» він «соромить» бувшого отамана УСУСУСІВ, а тепер одного з керовників Сельробу Єдности Букшованого за те, що той вже добрий десяток років перебуває і бореться в лавах революційних трудящих Західньої Україниї Він з «огидою» звертається до Сельробу:

> «Так само, як сьогодні ваші затроєні стріли, скріплені добрими колись іменами панів Букшованих — правда — сповнюють своє завдання і затроюють атмосферу, але не поширюються між народом, викликуючи тільки погорду і огиду, до вас сельроби — руїнників і грбокопателів».

Ми не маємо жодних сумнівів до того, що сельроби «сповнюють своє завдання», не маємо сумнівів і до того, що вони є руїнниками того ладу, що в ньому Паліїву і далі кортить видавати свою газетку. Але не це посутнє і не це цікаве, бо-ж така вже сельробівська вдача, щоб руйнувати ті будівлі «Вільної України», які Паліїви з «демократичним сеймом» хочуть збудувати на терені «Малопольскі Всходней». Не це цікаво! Інтригує нас цього разу причина «огиди», причина, з приводу якої Паліїв мусить знову вертати до «тих героїчних часів».

Слово за «визвольником українського народу»:

> «Історія, що тому десять літ случилась

> в Дрогобичі, не всім відома. Населення по цей бік фронту довідалося про неспокій в Дрогобичі з сухого комунікату, редаґованого так, щоби не поширилася паніка. Знов населення по той бік фронту з острахом вичитувало з польської преси обширні і радісні описи великого повстання в Дрогобиччині. А наша армія... В той час приготовлявся генеральний польський наступ на неї. Фронт жив в тривозі, готовлячись до відпертя наступу. Розвідка доносила, що польська команда приготовляє наступ на нафтовий басейн... І якраз в той час вибух в Дрогобичі, бунт тамошньої військової залоги й міського шумовиння. На усмирення бунту треба було стягати частини з хирівського фронту, загроженого кожної хвилі польським наступом.
>
> Бунт зліквідовано. Деяких провідників покарано, більшість утекла. Слідство виказало, що величезну ролю в бунті грали провокатори, які свідомо змагали до ослаблення відпорности української армії. Бунт в Дрогобичі в квітні 1919 р., це був ніж, затроєний в спину армії, що мав причинитися до побіди польських військ».

Отже, повстання дрогобицького пролетаріяту і місцевої залоги проти влади української буржуазії та поміщиків повстання, що його десятиріччя відзначила газета «Сельроб», трохи зденервували пана посла. Це бо повстання було **«затроєним ножем в спину армії, що мав причинитися до побіди польських військ».** Методу «огиди» вибрано досить вдалу. Армія, мовляв, героїчно б'ється на фронті, а тут тобі «ніж в спину». Метода ця ще в рафінованішому вигляді була свого часу вико-

ристана тими, хто посилав військові частини задушувати дрогобицьке повстання. Воякам бригади, яка оточила тоді Дрогобич, було сказано, що там відбувається «повстання польських легіонерів». Отже цей «ножик в спину» є аргументацією не сьогоднішнього дня, аргументацією в такій же мірі правдивою, як і тодішня.

Багато можна написати про те, хто саме стромляв «ніж в спину». Багато про це вже й написано. Варт було б, наприклад, Паліїву почитати спогади одного зі старшин У.Г.А. Шухевича*) про те, як відначальна команда Галицької армії цілий час відтягувала наступ на Львів, і замість вироблення пляну наступу, або встановлювала всупереч обуренню стрільців перемир'я, з польськими військами, даючи тим можливість вигравати час для стягування і концентрації військ, або писала перепустки на право ходіння вночі по Львову, на той випадок, коли місто буде захоплене. Варт почитати у того ж Шухевича, як цілі зграї української буржуазії, інтеліґенції, аж до видатніших професорів, у тилах армії, провадили нечувану спекуляцію нафтою. Варт, нарешті, Паліїву ночитати в ундівському ж «Новому Часі» (№№ 52—55) спогади В. Очевидця **«Однодневна радянська распубліка в Дрогобичі».** Цей В. Очевидець наводить досить цікаві факти про «ножі в спину» армії, які стромлялося руками місцевих «визвольників», що стоять теперь на спільному з Паліївим героїчному підніжжі.

> «Коли я з припоручення Окружної команди в Самборі мав у Дрогобичі й Бориславі перевести певні урядові функції, стрі-

---

*) На ці спогади, оскільки собі пригадую Паліїв написав одну з перших резенцій.

нувся з опором: то тихим, пасивним, то залежним від високої власти одвертим квестіонуванням окружної команди в Самборі. Це зазначив мені тодішній повітовий комендант (доречі шурин Гриця Косака) сотник К. та його ад'ютант пор. Б. Це підчеркнув і пізніший командант отаман Грабовенський.

> Про це я доносив куди слід, але до самого кінця справа була в завішенні, а властиво зроблено команду Окружною нафтовою командою, хоч підлеглою самбірській. З цього вийшли ще більші непорозуміння. **Через це ж терпів дуже фронт за Самбором».** (Підкреслення наше Гн. Б.).

Це один «ножик». Ось другий:

> «Тому через брак нагляду в боку вищих військових цебто окружних властей діялися в Дрогобичі і в повіті різні неправильности. Напр., реквіровано по селах, по дворах і фармах без пляну худобу, сіно, солому, збіжжя, коні виключно для вжитку Дрогобича. **А на самбірському фронті якраз того всього бракувало».**

Не важко уявити, для кого робилося безправні реквізиції в селянства. В. Очевидець свідчить, що не для фронту, що там **«якраз всього того бракувало».** Розшифруємо тепер, що мусить означати **«виключно для вжитку Дрогобича».** В місцевій газеті за пару тижнів перед повстанням надруковано:

> «цілі стоси білого хліба і тіст по казкових цінах у всіляких крамницях б'ють в очі голодуючих і підносять невдоволення з України у всієї бідноти» («Дрогобицький

голос» з 23-го березня, стаття В. Пачовського).

Або:

«Серед зібраних робітників відчувалося велике незадоволення по причині невиносимої дорожнечі і довгого робочого дня в часі, коли множество рук шукає праці. хліба, одежі і обуви. Коли не в силі набути тих середників щоденного запотребування сей, що має робити той, якого віддалено з фабрики з тої причини, що другий працює за нього двадцать — замісць восьми годин денно». («Дрогобицький Листок» з 17-го лютого 19 року).

Для повної ясности скористаємося ще раз зі спогадів В Очевидця:

«Найгарнійший кінський матеріял заховувався по рафінарнях та різних нафтових фірмах. Але перевести бранку ніяк не можна було, бо Команда не погоджувалася. Заслонювалася тим, що коні дуже потрібні в Дрогобичі, хоч властиво служили вони для роз'їздів різних нафтових урядників»*).

І далі:

«До самбірської інтендантури, яка опісля перенеслася до Дрогобича, приходили не раз різні люди, навіть з «патріотів» з різними гарними пропозиціями»*).

Отже, за свідченнями тодішнього органу місцевої влади та теперішнього уидівського «Нового Часу» вимальовується досить цікавий образ всаджування «ножів у спину армії». Начальна команда армії тримає стрільців в нечувано важких умовах, в окопах, бавлючись в той час у «перепустки», в ділен-

---

*) Спогадив. Очевидца — «Новий Час» № 52-55.

ня шкури незабитого ведмедя, дві окружних команди перешкоджають одна одній обслугувати фронт, і водночас роблять пограбування селянства, реквіруючи у нього продукти для потреби дрогобицької буржуазії, коні замість відсилання на фронт використовується для **«роз'їздів різних урядників».**

Місцеві «патріоти» вільно і безмежно спекулюють нафтою, та всім, чим трапиться, й приходять до інтендатури **«з різними гарними пропозиціями».**

А на цьому тлі жахливий стан робітництва, безробіття, нелюдський робітний день, голод. Не краще становище селянства, яке віддало своїх синів на фронт. Його оббірають для нужд тих же спекулянтів, на нього посилають карні експедиції за спроби самочинно розв'язати аґрарне питання. І в той час той же «Дрогобицький Листок» заспокоює селянство в такий спосіб:

> «Буком бити і гонити дезертирів святий обов'язок українського селянина, а ненавидження кожного, хотя й ніхто йому нічого не винен. Ненавидить «пана», ненавидить «ксьондза», ненавидить «професора» бо ненавидить і селянина з того самого села, тільки для того, що той там трохи більше коні, або більше пів загона землі. Тої ненависті навчили його в великій мірі плюгаві аґітатори-демагоги»

Навіть не даючи загальної оцінки тодішній ситуації, цих фактів було б досить для того, щоб надати дрогобицькому повстанню зовсім іншого фону, а ніж того, що потрібно було Паліїву для «ножів у спину». Патріотичні словеса, галас про «святе діло визволення, а фактично розклад, без-

ладдя, спекуляція, хижацький визиск робітництва й селянства. Все це робиться за спиною стрільців, які дійсно в незвичайно важких умовах гинули на фронті, але вже потроху починали собі здавати справу з того, хто куди і для чого їх провадить. Це й було справжнє тло дрогобицького повстання, яке спалахнуло з метою вигнати перекупок національно-визвольною боротьбою, мало за мету встановити робітничо-селянську владу, об'єднатися з революційними українськими трудящими по той бік Збруча, для справжньої й рішучої боротьби проти панської, польської окупації. Це було повстання проти тих, що дійсно всаджували свої продажні ножі в спину соціяльного й національно-визвольного руху, повстання проти тих, що відкрили польським військам, викладену стрілецькими трупами, дорогу для окупації Західньої України.

Ось малюнок їхньої визвольної боротьби. Руками одного з членів УСРП, в уесерпівському журналі «Проти Хвиль», який теж репрезентує претендентів, в минулому, і в сучасному, на ролю «визвольників», написана характеристика тих «героїв», які взяли собі право заганяти в окопи робітників селян.

> «З такою наскрізь легалістичною душею ми приняли прихід несподіваної весни; то ж не диво, що ми не поняли її льогіки, яка вимагала революційних методів і масових виступів замість дипльоматично - парляментарної тактики; що ж до програмового змісту, то ситуація вимагала до того ще соціяльного поглиблення національного руху (зокрема негайного вирішення аґрарного питання) — а і в тім згляді не було на за-

> хідніх землях відповідної психічної підготовки в масах і в проводі».

I далі:

> «Винні всі потроху, бо всі не зрозуміли подиху хвилі: найбільше винен той дух дрібно-буржуазного легалізму та «малих діл», що ним просякло все українське життя по цей бік Збруча».

Щоправда, трохи пізно зроблено ці відкриття. Але на цей раз справді краще пізно, ніж ніколи, бо вже через кілька сторінок «Проти Хвилі» знову починає «героїчної» пісні про «мужність» УСРП, про «хоробрість» її, про «завзятість в боротьбі».

Та хай співають собі! Факти ж лишаються фактами і ніякі співи не допоможуть перебрехати історії, не зможуть причепурити героїчними вінками майстрів «дрібно-буржуазного легалізму». Задушено було «визвольниками» дрогобицьке повстання, безліч ножів понатикали ці майстрі в спину своєї армії, віддали Західню Україну під «креси». І тоді пішли Паліїви торгувати стрілецьким м'ясом. Петлюра, Денікін, нарешті, поляки, що боролися тоді проти Радянської України. За рахунок зради, підготовленої буржуазною офіцернею, куплено було право частині Галицької Армії сісти в табори полонених і чекати, поки з Західної України робилося «Малопольську Всходню»; поки дадуть їм права прибрати польського громадянства. З цього й складалася «визвольна» акція, «героїчних визвольників».

Присвячена дрогобицькому повстанню книжка Гр. Бараби та Б. Миронів дає повний образ боротьби дрогобицьких робітників, образ повстання і того, як воно було задушене. Ця книжка є справжнім актом обвинувачення проти тих, хто, скориставшись ситуацією, скориставшись ще слабою

революційною організованістю західньо-українського пролетаріяту та селянства, взяв на себе «керівництво національно - визвольною боротьбою» перетворивши її в боротьбу за міністерські портфелі, за нафту, в охорону поміщицьких маєтків, в підсилення визиску пролетаріяту та селянства. І через те лише, тільки но з'явилася одна стаття в «Сельробі», яка відповідним чином нагадала ці часи, в цілому буржуазному й дрібнобуржуазному таборі розпочалася істерика Паліївих і його приятелів з УСДП. Через те накинувся Паліїв на Букшованого, мовляв:

> «Він дає моральну санкцію всяким типам, — недавнім москвофілам-цареславцям, жидам і полякам (бо й вони належать до «Сельробу») оплюгавлювати одиноке, що нам лишилося в спадку «по великому зриві: дорогий спомин. Болюче, соромно і плюгаво».

Є дійсно підстава для «Сельроба» «соромитися». «Сельроб» мусить «соромитися» за те, що він під гаслами інтернаціональної, клясової солідарности об'єднав разом з українськими трудящими і польських і еврейських робітників для рішучої боротьби за соціяльне й національне визволення, за українську пролетарську державність, «соромитися» тим, що відірвав від цареславського москвофільского табору ті елементи, що повністю засудили своє минуле, і сучасною боротьбою проти того же москвофільства заслуговують собі право на участь у загальній боротьбі трудящих з фашистськими насильниками й окупантами, та їхніми паліївськими помічниками.

Звичайно, що Паліїву, який разом з генералом Тарновським провадив переговори з Денікіним, «соромитися» нема чого. Йому тільки «болюче»,

болюче, бо мало дістав ще за стрілецьку кров від Петлюр, Денікіних та Пілсудських, бо заважають йому «руїнники» сельроби провадити далі це «визвольне» гендлярство. Признається до того, принаймні, В. Очевидець:

> «Врешті переворот (дрогобицький) похитнув вірою менш національно - віруючих людей у внутрішню силу держави й її здібсість до самостійного життя. В цьому й лежить злочинна вартість квітневої більшовицько-безідейної імпрези в Дрогобичі й спроби викликання її в краю».

Здається, ніхто краще за всіх цих «очевидців» не зумів би більше похитнути віру в те, що Ундо та УСРП зможуть відстоювати «здібність держави до самостійного життя». Кому вони тільки не презентували цієї «самостійности». За те, дрогобицький «переворот» був одним із тих перших товчків, що почали зміцнювати в західньо-українських трудящих віру в революційну боротьбу, віру в боротьбу за справжню соціяльну й національну самостійність української, пролетарської держави.

Ще пару слів у зв'язку з дрогобицьким повстанням треба присвятити УСДП. Мабуть, що ця партія зіграла найганебнішу ролю в справі спекуляції національно-визвольним рухом, зокрема, в утисках над селянством та пролетарями Дрогобиччини. УСДП в тих часах активно підтримувала політику карних експедицій, політику розправ з робітниками. Тому не дивно, що матеріяли про повстання в великій мірі скеровані проти цієї західньо-української шлюхи, що тепер підмоложена ППС знову розпочала свою зрадницьку акцію.

Отже, «Вперед» конечно мусив обізватися на святкування десятиріччя повстання, і обізвався статтею д-р Івана Кобилецького. Цей пан доктор

теж свою красномовність скеровує на те, щоби намалювати повстання як звичайний грабунок і навіть заявляє, що «все робітництво було до крайности обурено цим виступом і невдоволено з причини безкарности цих славних «повстанців». («Вперед», № 9).

Т. Бараба в своїй книжці наводить кілька фактів, які свідчать про тодішні настрої робітництва, що підготовлювало повстання:

> «Дня 26 січня 1919 р. на конференції 500 робітників Підкарпаття на внесок соціялістів-комуністів ухвалюють делеґати майже одноголосно вислання братерського привітання радянському революційному пролетаріяту в особі Ради Народніх Комісарів».
>
> «На повітове віче з приводу свята об'єднання українських земель, скликане 20-го січня 1919 р., прибувають робітничі і селянські відділи з прапорами, на яких накреслено кличі:
>
> «Вставай, піднімайся робочий народе», «Проч з гнобителями і тиранами», і т. д. Скибинський (усд), боючись, щоби робітники не скинули його з трибуни, оточеної вороже настроєними до аранжерів свят робітниками, мусів промовляти з балькону якоїсь кам'яниці».

«Обурене цим виступом робітництво», почало його підготовлювати з самого початку існування буржуазної Національної Ради, яка руками того ж Скибинського, тодішнього харчового комісара заготовляла для місцевої буржуазії «цілі стоси білого хліба і тіст».

Чи ж мало дрогобицьке робітнтцтво бути **«невдоволеним з причини безкарности цих славних «повстанців»**, як це запевнює «д-р Іван Кобилець-

кий». Дивно принаймні. Невдоволені робітники тим, що їх мало бито, мало покарано? До того ж, як бачимо з фактів, які наводять т. Гр. Бараба і Мироні в «безкарність» в розумінні пана доктора є категорія досить відносна. Той же В. Очевидець*) в кількох яскравих рядках розповідає, як було ліквідовано повстання:

> **«Почався другий стан облоги, але вже зорганізований, військовий. Згодом за кілька днів прийшли відділи січових стрільців та їх жандармерія під командою чет. К. Вони показали дрогобицьким громадянам хоч раз, що значить військова карність і дисципліна».**

Легко можна собі уявити, що саме **«показала жандармерія дрогобицьким громадянам».** І коли й цього було малувато для Кобилецького — може він з друзями лише шкодувати, що жандармерія ця складалася не з одних тільки уесдеків. Мабуть би «показали» вони дрогобицьким пролетарям чогось цікавішого.

Головні свої стріли цей доктор від жандармерії скеровує проти дрогобицької робітничої міліції яка брала дуже діяльну участь в повстанні. В першу чергу саме її він намагається закидати болотом, скомпромітувати, виставити просто бандою грабіжників. Він пише:

> «Ця міліція була найбільшою чорною плямою Нац. Ради в Дрогобичі. Складалася вона з елементу майже найбільше здеморалізованого і згангрінованого та без усякої ідеї.
>
> Поляки, побачивши моральну вартість цієї міліції, відразу піднесли голову і пово-

*) «Новий час» № 52—55.

дилися ще більш бундючно, як з приходом військ Галлера. Від цієї міліції могли поляки дуже легко про все довідатися і мали далеко кращі інформації від неї, як сама Національна Рада. Ця міліція була справді пострахом для всіх і вся в Дрогобичі. Ні одна фура не переїхала до Дрогобича, щоби міліція не поділилася її вартістю, або цілковито її сконфіскувала. Про хабарі вже не говорити».

Це написано десять років по повстанню. Гр. Бараба наводить характеристику міліції, що їй дав був «Дрогобицький Листок» за кілька місяців до повстання.

«Місцева міліція українських міщан*).

Не тому, щоби славословити і писати таке в честь міської міліції нашого щиропатріотичного міщанства Дрогобичу, але, щоби віддати справедливість тому, хто на цю заслужив собі. А на таке прилюдне признання заслужила собі наша міська міліція, яка з незрівняною посвятою і з дійсно українською щирістю, сповняє свою нелегку службу, удержання ладу і порядку в місті, даючи приклад гарний наслідування, як повинен сповняти свою військову повинність кожний український горожанин в час війни, яку накинули нам наші сусіди. Честь дрогобицькому міщанству, честь міській міліції та її организаторам».

Честь д-ру Івану Кобелецькому, честь брудному брехунові!

* * *

---

*) «Міщани» тут вжито в розумінні міського населення. (Ремісники, робітники і т. д.).

Повстання дрогобицьких пролетарів тривало два дні. Воно дало вихід настроям місцевого пролетаріяту, настроям обурення з ганебної політики влади української буржуазії, обшарників, і звичайно-ж уесдеків. Воно було одною з перших ознак процесу викристалізовування соціяльного і національно-визвольного руху на Західній Україні, очищення його від «дрібно-буржуазного легалізму, від «малих діл», від впливів і опіки буржуазії та соціял-угодовства. Дрогобицьке повстання було кероване не комуністичною партією, яка тоді тільки оформлювалася на західньо-українському терені, його провадив місцевий гурток соціялістів-комуністів, які ще не мали і не могли мати досвіду для розгортання повстання. Не було достатнього підготування, було зроблено досить багато помилок, які полекшили ліквідацію повстання.

Мимо того повстання — це було одною з вихідних точок для дальшого розвитку революційного руху на Західній Україні, і як таке посяде своє місце в історії, в пам'яті пролетаріяту. Спроби паліївих і кобилецьких зфальшувати історію повстання, перетворити його на «ніж у спину» є лише найкращий доказ того, що дрогобицькі робітники влучно націлювали свої рушниці. Їх уже не вдасться всяким «визвольникам» ошукати своїм геройським підніжжям, вони добре знають, хто і з якою метою паліївим і кобилецьким платить за «визволення» і зуміють відповідного часу взяти з них за це звіт.

P. S. «Соромлючи» О. Букшованого, пан посол Паліїв пише:

«Але поза сумнівом стоїть факт, що під ті нікчемні возвеличення зради дає свій під-

пис тодішній комендант бригади У. С. С. отаман Букшований. Він посилав тоді підлеглий собі курінь У. С. С. ліквідувати зраду».

В маленькій нотатці, що вміщена в «Сельробі», № 110. О. Букшований заявляє:

«В інтересі висвітлення правди стверджую, що згаданий курінь У. С. С. був посиланий до Дрогобичу полковником Кравсом, командантом хирівського фронту, якому в тому часу цей курінь був підлеглий. Я сам находився під Львовом і про висилку куріня довідався щойно тоді, коли він був уже на місці в Дрогобичі. За такої ситуації міг я тільки вжити заходів, щоби курінь був негайно відкликаний з Дрогобичу, що й дійсно сталося».

Який то вже раз пана посла піймали на гарячому? А брехо, брехо!

В травні й червні вийшли накладом ЦККПЗУ:

„НАША ПРАВДА”

(Квитень—червень)

Зміст: *М. Вальтер* — Права небезпека і самокритика.
П. Волиняк — Білянс Першого Травня.
Сухий — Небезпека ухилів в національнім питанню.
Гнат Бриль — Обличчя угоди і зради (УСРП та УСДП).
«Большевик» — Напередодні рішаючих боїві.
І. Рінг — Програма Комуністичного Інтернаціоналу.

Інформація всесвітнього комуністичного руху. Ухвали Комінтерну. Резолюції ІІ-ої Конференції КПбУ. Постанови Політбюра і Секретаріяту ЦККПЗУ. Памяти жертв фашизму.

БРОШУРИ.

Гнат Бриль — «Соціялізм підпанків», стор. 76.
Гр. Бараба, Бруно Миронів — «Дрогобицьке повстання», стор. 96.
З післямовою Гната Бриля.

ТОВАРИШІ !

ЧИТАЙТЕ ТА РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ ВИДАННЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.

Робітники і селяне!

Ставайте на оборону політичних вяазнів!

Вступайте в лави модр'у!

Допомогайте революційним борцям увязненим фашизмом!

Хай живе революцій на солідарність трудящих

Ціна 1.50 зол.